

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Dobytí říše Aztéků

Martin Koželuh

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Dobytí říše Aztéků

Martin Koželuh

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Ph.Dr. Romanu Kodetovi, Ph D. za jeho pomoc a rady, které mi poskytl při jejím zpracování.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Obsazení Kuby.....	5
2.1 První výpravy na pobřeží Jižní Ameriky	5
2.2 Hernán Cortés.....	7
3. Cortésovi první úspěchy	10
3.1 Plavba k Yucatánu.....	10
3.2 Nový spojenci a legenda o Quetzalcoatlovi	12
3.3 Založení Veracruze a spojení s Totonaky	13
4. Cortés vyráží.....	16
4.1 Cesta do nitra Mexika	16
4.2 Tlaxcala.....	17
4.3 Mír.....	19
4.4 Pochod na Tenochtilán a masakr v Chollolanu.....	20
5. Tenochtitlán	22
5.1 Moctezuma v zajetí	22
5.2 Trestná výprava.....	24
5.3 La Noche Triste – Noc smutků	26
6. Pád aztécké říše.....	29
6.1 Příprava na odvetu.....	29
6.2 Pád aztécké říše	32
6.3 Další Cortésovi výpravy a jeho smrt.....	38
7. Závěr	42
8. Seznam použité literatury	46
9. Resumé.....	48
9.1 Abstract	49

1. Úvod

Tématem bakalářské práce je dobytí aztécké říše, které se uskutečnilo v letech 1519–1521. Toto časové období bude představeno prostřednictvím dobyvatelů. Bakalářská práce se dále věnuje hlavním důvodům, které podmínily pád Aztéků, jejich náboženství, způsobu vlády a poměrům v Mexiku. Dalším hlavním faktorem, který zapříčinil, pád aztécké říše byl velitel španělské výpravy Hernán Cortés, který přesvědčil aztécké vazaly, aby se přidali na jeho stranu. Na rozdíl od většiny dobyvatelů se snažil pochopit aztéckou kulturu, aby ji posléze mohl využít ve svůj prospěch. Bez jeho mimořádných vojenských schopností by vítězství Španělů nebylo možné. Výsledkem bakalářské práce tak bude představení a vysvětlení všech těchto a dalších důvodů nutných pro pochopení daného tématu.

Cílem práce bude zachycení příčin, které vedly k vítězství španělské výpravy. Její cestu z Kubu až do Tenochtitlánu a jeho následný pád. Práce se bude snažit představit tyto klíčové momenty. Dalším cílem, který si práce klade je alespoň částečně přiblížit uspořádání aztécké říše a její kulturu. V tomto ohledu se autor soustředil na aztécké náboženství, které hrálo významnou roli v jejich porážce. V neposlední řadě se práce bude zabývat nespočetnými vojenskými střety, které vedli Španělé proti Aztékům, až do obléhání hlavního města aztécké říše Tenochtitlánu.

Práce je členěna do pěti hlavních kapitol. První část je zaměřena na ustanovení Španělské vlády na Kubě a následně na výpravy, které zaštiťoval její guvernér Diego Velasquez. Dvě výpravy pod velením Hernándeze de Córdoby a posléze Juana de Grijalvi přinesly velmi důležité poznatky o pobřeží Jižní Ameriky a byly tak předpokladem pro Cortésův podnik. Tyto výpravy prvně poukázaly na to, jak velká byla ve skutečnosti aztécká říše. V téže kapitole se autor bude zabývat přímo Cortésem, jeho prvotními úspěchy na Kubě a následně jeho neshodami s Velasquézem, které ho doprovázely i po dobytí Mexika. V závěru první kapitoly byly nastíněny konečné přípravy a problémy před vyplutím velké Cortésovy výpravy.

Ve druhé kapitole si autor kladl za cíl přiblížit cestu, kterou Španělé podnikli k poloostrovu Yucatán a jejich první úspěchy a střety s indiánským obyvatelstvem. Zde se prvně ukázaly Cortésovy výjimečné vojenské schopnosti, když byli Španělé schopni zvítězit nad ohromující přesilou blízko města Tabasca. Druhá kapitola se dále bude zabývat založením města Veracruz a následným prvním významným spojenectvím s kmenem Totonaků. Další část kapitoly je věnována prvnímu pohledu na nejvyššího

vládce Aztéků Moctezumu, který se obával příchodu Španělů a ztotožňoval si ho s návratem boha Quetzalcoatla. Kvůli tomu se snažil zastavit postup dobyvatelů do nitra Mexika. V závěrečné části kapitoly byly popsány finální přípravy na cestu do Mexika.

V následující kapitole byl představen postup Španělů do nitra Mexika, kde se střetli s vojenským státem Tlaxcalou, který byl zapřísáhlým nepřítelem Aztéků. Následovaly kruté boje, v nichž se opět vyznamenal Cortés. Díky jeho brutalitě se Tlaxcala zanedlouho připojila na stranu dobyvatelů. Bylo to právě včas, aby si zachovali prestiž a nemuseli ustoupit zpět do Veracruz. Závěrečná část kapitoly byla věnována dalším přípravám na pochod k Tenochtilánu a masakru ve městě Chollolan, ve kterém se Španělům podařilo odhalit spiknutí připravené samotným Moctezumou. Po těchto událostech už nic nebránilo Cortésovi v cestě do hlavního města aztécké říše.

Zběžnému popisu hlavního města se věnuje čtvrtá kapitola. V ní Španělé konečně dorazili do proslulého aztéckého města, aby byli následně uchvázeni jeho nezměrnou krásou. Cortés a jeho vojáci zde byli přívětivě přivítáni nejvyšším mluvčím Moctezumou, který jim věnoval zlato nesmírné hodnoty, ale ani to nestačilo, aby byly Cortésovy ambice uspokojeny. Uchýlil se tedy ke lsti jako jeho nepřítel několikrát předním. Zajal aztéckého vládce a dále skrze něj vládnul celému impériu. Vzpurné hodnostáře nechal popravit nebo je jinak odklidil z cesty. Další část kapitoly byla věnována trestné výpravě, kterou vyslal Diego Velasquez, aby zatkla Cortése a dopravila ho na Kubu. Následoval sled událostí, během nichž se většina vojáků z trestné výpravy přidala ke Cortésovi. Na konci kapitoly se Španělé museli vypořádat se vzpourou, která proběhla v Tenochtilánu a vyústila až v jejich útěk za nechvalně známé Noci smutků.

Poslední, pátá kapitola byla věnována pádu aztécké říše. Cortés a jeho vojáci museli řešit mnoho problémů, než se jim podařilo nashromáždit dostatečnou vojenskou sílu v Tlaxcale, aby mohli zahájit obléhání Tenochtitlánu. V kapitole bylo nutné zdůraznit, že úspěch jejich tažení byl podmíněn hlavně Cortésovým vojenským nadáním a také množstvím indiánských spojenců. Těch bylo ve Španělských řadách podle některých odhadů až přes sto tisíc. Cílem další části kapitoly bylo tedy přiblížit samotné dobytí Mexika. Od jeho částečného obsazení až po pád hlavního města, ve kterém zahynulo přes sto tisíc Aztéků. Finální část práce se pak bude v kostce zabývat důsledky, které nastaly po rozpadu aztéckého impéria a nastolením španělské vlády

v Mexiku. Zde se autor opět snažil přiblížit tuto problematiku skrze osobu Hernána Cortése, který se stal guvernérem a vojenským velitelem celého zabraného území. Nehledě na jeho úspěchy následovaly roky strávené na dalších výpravách, které byly v porovnání s dobytím aztécké říše katastrofální. Poslední odstavec byl věnován Cortésově smrti v roce 1547 při návratu do Mexika, kterého se už nedožil.

Hlavním zdrojem informací byla především česká a zahraniční literatura v českém jazyce a několik článků v anglickém. Nejčastěji citovaným autorem byl William Prescott Hickling a jeho kniha *Dějiny dobytí Mexika*. Tato publikace se dopodrobna zabývá aztéckou říší, a především výpravou Hernána Cortése. Byla tak podmínkou pro dokončení této práce. Autor v knize popsal nejzásadnější důvody rozpadu aztécké říše a velmi živě přiblížil osobu Hernána Cortése. Dalším nepostradatelným zdrojem byly dvě publikace od Bernala, C. Díaze nazvané *Pravdivá historie dobývání Mexika I., II.* Bernal v nich velmi podrobně popsal průběh celého Cortésova tažení, protože se ho sám účastnil. Tyto knihy posloužily k určení přibližného počtu spojeneckých a nepřátelských vojsk a také k určení přibližného počtu vybavení, které měli Španělé k dispozici. Autor v knihách uvádí i všechna jména jezdců a barvy většiny koní. S ohledem na to, že se Bernal Díaz sám účastnil tažení, bylo nutné soustředit se pouze na nesubjektivní aspekt obou děl. Dalším zdrojem informací se stala publikace sepsaná Hernánem Cortésem tedy *Dopisy. Druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*. Tato kniha představuje zásadní pohled na příkoří Španělů během Noci smutků a následné dobytí Tenochtitlánu. Cortés v dopisech velmi podrobně popisoval postup jeho tažení z jeho perspektivy a dává tak nahlédnout do své osobnosti. Dalším důležitým autorem pro dokončení práce se stal Aleš Vodička s jeho knihou *Dobytí říše Aztéků. Tažení Hernána Cortése v letech 1519–1521*. Vodička vychází ze všech předešlých autorů a doplňuje jejich poznatky o nejnovější výzkumy. Jeho kniha byla důležitá při objasnění několika nesrovnalostí, které souvisely s celým postupem výpravy. Zejména podrobně se zabývá zajetím Moctezumy a pobytem Španělů v Tenochtitlánu za Noci smutků.

Poznatky o aztéckých rituálech a božstvech představila autorka Markéta Křížová v knize *Aztékové. Půvab a krutost indiánské civilizace*. V jejím díle velmi dobře popsala aztécký svátek Toxcatl, při kterém nechal Pedro de Alvarado zmasakrovat většinu kněží v Tenochtitlánu. Tato informace se tak stala základní pro pochopení situace španělské výpravy za Noci smutků. Dále bylo nutné pochopit, jak aztécká říše fungovala. K tomuto tématu přispěla kniha *Aztékové. Původ, vzestup a pád národa Aztéků* napsaná Georgem C. Villaantem. V tomto díle se dopodrobna zabývá celým aztéckým národem a jeho interakcí s okolními státy. Publikace byla důležitá při řešení vnitřních vztahů mezi Aztéky a jejich vazaly a umožnila tak pochopit, proč si byl Cortés schopen získat spojení. Další knihou, která byla nutná k pochopení této problematiky, se stala *Sláva a pád Tenočtitlanu. Dobytí Mexika očima poražených* od Ivana Slavíka. Autor se v díle zabývá aztéckým pohledem na události z let 1519–1521. Dále se podrobně věnuje aztéckým rituálům a jejich provázáním s každodenním životem. Pro doplnění informací sloužilo dílo *Dobyvatel* od Ivana Olbrachta, který ve své knize opět vychází z Williama Prescott. Představu o uspořádání Mexických států přinesla kniha *Stručná Historie Států* od Josefa Opatrného.

2. Obsazení Kuby

2.1 První výpravy na pobřeží Jižní Ameriky

Postupná expanze Španělů v Novém Světě začala na Hispaniole vyložením Krištofa Kolumba, který na ní založil první osadu. Postupem času se zde utvořilo velké město se silnou infrastrukturou, které bylo důležité pro další expanzi v Karibiku. Díky ztenčování výnosů ze zlatých dolů a nouzi o indiánskou práci panovala roku 1511 na Hispaniole myšlenka o rozšíření tehdejších osad. Pro další expanzi byl vybrán ostrov Kuba. Tímto úkolem byl pověřen Diego Velasquez především díky tomu, že už měl jedenáctiletou zkušenost z vojenských misí v Evropě.

Samotné dobytí Kuby se zdařilo bez větších problémů. Velkou zásluhu na tom měla velikost armády, kterou měli Španělé k dispozici a primitivnost indiánských kmenů. Jediný, kdo kladl větší odpor, byl náčelník Hatuey, který prchl ze Santo Dominga, kde se chtěl vyhnout utlačování ze strany Španělů. Jeho odpor byl po několika týdnech zlomen. Za trest byl upálen na hranici. Po jeho smrti následovalo rychlé obsazení celého ostrova. Při dobývání Kuby zde působil kněz Las Casas, který vedl komisi o posuzování krutosti na indiánském obyvatelstvu. Tato komise byla ustanovena proto, aby bylo možné efektivněji konvertovat indiány na křesťanskou víru. Díky němu se obsazení ostrova obešlo bez většího krveprolití.

Po dobytí Kuby byl jejím guvernérem zvolen Diego Velasquez, kterému byla svěřena správa celého ostrova. Na jihovýchodním cípu Kuby bylo založeno hlavní město Santiago, které se zároveň stalo centrem vlády. Po těchto událostech rychle narůstala populace na ostrově. Zabavená půda byla přerozdělena osadníkům a ti ji za pomoci indiánů mohli obhospodařovat. Hlavním obchodním artiklem se stala cukrová třtina a výnosy ze zlatých dolů, které byly mnohem větší než ty na Hispaniole. Díky velkým ziskům si mohl Diego Velasquez dovolit pořádat vlastní výpravy, které měly mapovat pobřeží a ústí řek na pobřeží Jižní Ameriky tak, aby usnadnily pozdější expanzi.¹

První velká expedice s počtem tří lodí a nemalou posádkou vyplula 8. února 1517 pod vedením Hernándeze de Córdoby. Po dvaceti dnech zakotvili díky bouřím na poloostrově Yucatán. Na Yucatánu se výprava setkala se zatím nejvyspělejší indiánskou společností v Novém Světě. Nacházela se zde obec o málo větší, než ta na Kubě, bylo zde mnoho kamenných staveb a náboženských chrámů. Při prvním

¹ PRESCOT, William, Hickling, *Dějiny dobytí Mexika*, Praha 2006, s. 133–134.

setkání se chtěli s indiány dorozumět, ti jim však odpovídali pouze „*tektetan*“, což v překladu znamená „*nerozumím ti*“. Španělé si toto slovo zkomolili na yucatan, z něhož poté vznikl název poloostrova.² Výprava pokračovala na mys Cotoche, kde došlo ke střetu s místním obyvatelstvem. Potyčka se obešla bez větších ztrát na životech. Po konfliktu pokračovali dále na západ, kde objevili ostrov Lazáro, zde se snažili doplnit zásoby, ale díky nevráživosti místních obyvatel se musili rychle nalodit zpět na loď a pokračovat v cestě. Pluli dál na západ, kde objevili ostrov, jež nazvali Champotón. Na tomto ostrově došlo zatím k největšímu střetu výpravy s domorodci. Španělé ztratili padesát mužů a jejich posádka se musela probít zpět k lodím. Zde se prvně ukázala síla indiánských válečníků, a to hlavně jejich vrhačů kamenů a šípů, kteří skupinu Španělů dokázali bez ustání zasypávat sprškami střel. Díky špatnému stavu zásob a zraněním, které utrpěli, se rozhodli vrátit zpět na Kubu.³

Po návratu výpravy a vyslechnutí svědectví o značně nepřátelském, ale bohatém obyvatelstvu naplánoval Diego Velasquez další výpravu. Expedice vyplula se čtyřmi loděmi a daleko větší posádkou 18. května 1518 pod vedením Velasquezova synovce Juana de Grijalvi. Výprava měla stejné rozkazy jako předešlá. Expedice se opět vydala na západ, kde objevila ostrov Conzumel s několika kamennými chrámy. Posléze pokračovali dále po pobřeží, kde zakotvili u části poloostrova, který nazvali „Nové Španělsko“. Důvodem bylo množství kamenných křížů, které se zde nacházely. V průběhu cesty se setkali se značným nepřátelstvím od místních kmenů. Dále pluli na západ, kde zakotvili v části řeky Tabasco, kterou nazvali „Rio de Banderas“ díky množství indiánských zástav a praporů. Juan de Grijalva byl vřele přijat místním náčelníkem. Španělé se tak prvně setkali s Aztéky. Po několikahodinovém rozhovoru obdaroval náčelník Grijalvu několika bednami se zlatými šperky a vzácnou keramikou. Po těchto úspěších se rozhodl vyslat Pedra de Alvarada se získaným zlatem zpět na Kubu. Zbytek výpravy pokračoval dál po pobřeží Jižní Ameriky, kde objevili zátoku San Juan de Ulua a ostrov Isla de Los Sacrificios. Po těchto objevech se museli díky nedostatku zásob vrátit na Kubu.

² KUNC, Jiří, BARTEČEK, Ivo, *Dobytí a osvobození Latinské Ameriky*, Olomouc 2008, s. 20.

³ BERNAL, C., Díaz, *Pravdivá historie dobývání Mexika I.*, Praha 1980, s. 27–35.

Grijalva po svém návratu zjistil, že již byla vyslána další expedice. Tato výprava byla zatím největší a byla schválena Svatojeronýmskou komisí, která sídlila v San Domingu. Diego Velasquez dokonce vyslal svého kaplana do Španělska se zlatem od Alvarada, aby si vyžádal speciální povolení pro další expanzi. Tuto značně důležitou expedici svěřil Hernánu Cortésovi.⁴

2.2 Hernán Cortés

Hernán Cortés se narodil 2. prosince roku 1485 ve městě Medellinu, které se nacházelo ve východním cípu Estremadury.⁵ Jeho otcem byl Martin Cortés de Monroy, za sebou měl dlouhou vojenskou kariéru a působil jako kapitán pěchoty. Jeho matka se jmenovala Catalina Pizarro Altamirano. Cortés byl od mala velmi drobný a slabý, proto si ve čtrnácti letech zvolil právnickou kariéru. Odjel tedy do Salamanky, kde studoval dva roky. Vzhledem k nezájmu o knihy se rozhodl předčasně ukončit studium. Vrátil se tedy zpět do Medellinu se znalostí latiny a dobře vypěstovanými řečnickými dovednostmi. Další léta trávil zahálkou, zajímala ho armáda a dobrodružný život. Ve svých sedmnácti letech se chtěl zúčastnit výpravy do Nového Světa pod vedením Nicolase de Ovanda. Díky zraněním, která si způsobil několik dnů před vyplutím ale musel svou účast odvolat. Následující dva roky musel čekat na další příležitost. Roku 1504 vyplul pod vedením Alonsa Quintera na Kanárské ostrovy.⁶

Z Kanárských ostrovů vyrazil dále k Hispaniole, kde se setkal s Nicolasem de Ovandem, který se mezitím stal guvernérem této oblasti. Ovando mu díky přátelství přidělil půdu i indiány pro její obhospodařování a současně ho jmenoval notářem osady Azua. Roku 1511 se pod velením Diega Velasqueze účastnil dobytí Kuby. Díky vynikajícím vojenským dovednostem si vydobyl velkou slávu. Velasquez mu za zásluhy přidělil nové panství na Kubě. Cortés se nadále věnoval svému panství a množení majetku. Díky nespokojenosti s přerozdělováním území a odměn za zásluhy dochází k ochlazení vztahů s Velasquezem. Cortés se nakonec přidal na stranu nespokojených. Na schůzi v Cortésově sídle sepsali list stížností, který měl Cortés dopravit na Hispaniolu. Při své cestě byl zajat a vsazen do vězení, ze kterého se mu po dvou dnech podařilo uprchnout a schovat se v blízkém kostele. Po několika dnech byl opět chycen a odvléčen v řetězech na loď, která ho měla ráno odvést na Hispaniolu před soud. Díky sympatiím stráží znovu uprchl do stejného kostela jako předtím. Celá situace

⁴ PRESCOT, 135–137.

⁵ Provincie, která vzniká po reconquistě v Portugalsku.

⁶ KLEINPAUL, Johannes, *Ferdinand Cortez a dobytí Mexika*, Praha 1921, s. 16–17.

se nakonec uklidnila díky Cortésovu sňatku s Catalinou Chuarez a silnému vlivu jejího otce.⁷

Po těchto událostech dostal Cortés nové panství blízko Santiaga v San Juan de Baracoa, kde se stal starostou a soudcem. Díky zlatým dolům si za několik let nashromáždil značné jmění. Roku 1518 se k němu dostala zpráva o návratu Pedra de Alvarada se značným bohatstvím a informacemi o velké říši „někde na západě“. V Cortésovi se ihned probudil dobovačský duch, proto se našel přesvědčit své přátele pokladníka Amadora de Larese a jeho pomocníka Andrese de Duera, aby ho doporučili pro vedení další výpravy. Velasquez nakonec svolil a Cortés byl jmenován do čela další expedice. Rozhodnutí padlo hlavně díky značnému bohatství Cortése, který si mohl dovolit financovat část výpravy sám. Hernán Cortés byl tedy povýšen na hodnost kapitána a jmenován generálem armády.⁸

Vzhledem k nové hodnosti se plně soustředil na vedení expedice, jeho žertovná povaha se změnila, snažil se oblékat honosně. Začal nosit šaty ze sametu zdobené zlatem, na hlavě chochol a zlatý řetěz na krku. V době, kdy byl zvolen velitelem výpravy, mu bylo třicet čtyři let. Cortés byl středního vzrůstu, hubený leč svalnatý s velkým hrudníkem. Měl černé vlasy, ve tváři vážný výraz a hnědé oči. Spojoval rychlost a sílu, byl vynikající šermíř a jezdec.⁹

Ihned po jmenování do funkce vynaložil veškeré své finance na prostředky pro zajištění výpravy. Zastavil svůj majetek a podepsal několik úpisů, dokonce přesvědčil některé ze svých přátel, aby mu poskytli půjčky. Ze vzešlých peněz nakupoval lodě, vybavení a verboval posádku, které slíbil finanční podíl ze vzešlých zisků, a pokud oni sami nebyli schopni vybavit se na cestu, sám jim uhradil náklady. Řada účastníků prodala své statky a veškerý majetek, jen aby se mohla zúčastnit plavby, s vidinou ohromného zbohatnutí. Zanedlouho měl Cortés k dispozici posádku o síle tři sta mužů. V Santiagu se mezitím shromažďovaly lodě a vybavení. Hlavní cíle Cortésovi výpravy byly najít Juana de Grijalvu a ztracenou výpravu Nicuessy, dále měli navázat obchodní styky s indiány a obracet je na křesťanství. Současně měli mapovat pobřeží Jižní Ameriky a jeho zálivy a zátoky.¹⁰

⁷ PRESCOT, s. 139–142.

⁸ Tamtéž, s. 143–144.

⁹ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 67–68.

¹⁰ PRESCOT, s. 145–146.

Díky rostoucí oblíbenosti Cortése rostla nevraživost ze strany Velasqueze až do té míry, že se nakonec pod nátlakem jeho příbuzných rozhodl odvolat Cortése a svěřit expedici někomu jinému. Díky přátelům na Velasquezově dvoře se informace rychle dostala ke Cortésovi, který dal ihned po zjištění svolat své věrné Bernala Díaze, Bartolomea de Olmeda a Pedra de Alvarada. Celá skupina se sešla v Santiagu, aby se rozhodla, co podnikne dál. Díky značným finančním obnosům, které všichni do expedice vynaložili, se rozhodli vyplout hned téže noci. Cortés tedy svolal značnou část posádky a zakoupil proviant na cestu. Dne 18. listopadu 1518 vyplul Cortés se svou posádkou z města Santiaga na západ. Diego Velasquez ho ráno dal okamžitě stíhat.¹¹

Po několika dnech doplula celá posádka do přístavu Macaca a odtud dále do přístavu Trinidad. V Trinidadu dal Cortés vyvěsit svoji zástavu, na které byl vyobrazen na černém sametu zlatem vyšívaný kříž v modrobílých plamenech s nápisem „přátelé pojdme za křížem“ a verboval posádku. Shromáždil tak další muže a zbraně. K významným členům posádky, kteří se přidali, patřili například Juan de Alvarádo, Alonso de Ávila, Juan de Escalante. Dále naverboval zbytek posádky Juana de Grijalvi, což činilo bezmála sto mužů a zároveň si pronajal loď Juana Sedena, která převážela slaninu a kasavu. K výpravě se přidali i dva kováři a bylo odkoupeno několik koní.¹² Při jejich pobytu v Trinidadu dorazil posel od Diega Velasqueze se zprávou pro soudce, ve které stálo, aby byl Cortés okamžitě zajat a dopraven zpátky na Kubu. Soudce Francisko Verduga po rozhovoru s Cortésem posla bez výsledku opustil.

Před vyplutím do Havany se rozhodli rozdělit. Každý z nich měl plout na jednu stranu kolem ostrova. Juan de Escalante severní a Cortés západní stranou. Pedro de Alvarádo měl ještě několik dní zůstat, aby naverboval další posádku a získal proviant. Diego de Ordaz byl poslán zkonfiskovat ještě jednu loď. Cortés se ho chtěl na několik dní zbavit, myslel si, že je Velasquezovým špehem. Postupně všichni dopluli do Havany, poslední z nich Cortés, protože ho zastihla bouře. Při čekání na Cortése se mezi účastníky expedice rozhořel spor o tom, zda se mají vrátit nebo zvolit nového velitele a pokračovat dál. Hlavním, kdo se snažil chopit moci, byl právě Ordaz. Debaty byly přerušeny, když po několika dnech dorazil Cortés. V Havaně opět nalodil posádku a proviant. Mezitím dorazil další posel od Diega Velasqueze se stejnými rozkazy jako ten předešlý. Opět se projevuje Cortésův um získávat si přátele, když

¹¹ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 69–70.

¹² PRESCOT, s. 149.

přesvědčil Juana Velasqueze, aby je nezadržel a umožnil jim pokračovat v cestě dál. Cortés tentokrát napsal dopis, ve kterém stálo, že je stále věrný služebník, a že hodlá dále pokračovat v cestě.¹³

3. Cortésovy první úspěchy

3.1 Plavba k Yucatánu

Španělé z Havany vypluli 10. února 1519 s menší flotilou jedenácti lodí na východ. Výprava čítala pět set padesát pěšáků, třicet dva kušníků, třináct arkebuzníků, šestnáct koní, čtrnáct děl. Jako zbraně jim měly posloužit meče, kopí, kuše, pušky. K ochraně jim sloužily prošívané vesty, které dal Cortés vyrobit před vyplutím. Dále měli k dispozici dvě stě indiánských nosičů.¹⁴ Zanedlouho dopluli na ostrov Conzumel. Zde se na několik dní utábořili a začali nenásilně poučovat domorodce o víře. Díky strachu z cizinců zde nedošlo k násilí. Cortés vyslal několik brigantin¹⁵ pod velením Diega de Ordaze k Yucatánu, aby hledali osm let ztracenou výpravu Nicuessy. Zbytek posádky mezitím opravoval bouří poškozené lodě a shromažďoval proviant pro další cestu. Počátkem března se k ostrovu přiblížilo několik kánoí s domorodci a Geronimem de Aguilarou, který byl členem ztracené výpravy. Ukázalo se, že byl celých osm let zajatcem jednoho z náčelníků na Yucatánu. Když se dozvěděl o příjezdu výpravy, uprosil náčelníka, aby ho nechal jít. Z Aguilara se stal silný spojenec, mluvil totiž Mayským jazykem.¹⁶

Dne 4. března roku 1519 vyrazili z Conzumelu a zakotvili u Ria de Tabasca jako Grijalvova výprava před nimi. Díky mělčinám museli do vnitrozemí pokračovat na člunech. Dopluli, až do místa kde byl velký počet indiánů. Díky nevraživosti místních obyvatel se Španělé uchýlili na blízký ostrov, kde přečkali noc. Druhý den ráno zjistili, že jsou obklíčeni. Cortés vyslal Alonsa de Avilu dál proti proudu Tabasca ke stejnojmennému městu, aby mohl zaskočít indiány, pokud by došlo ke střetu. Sám Cortés vyplul na člunech vstříc nepřátelským indiánům, které se snažil uklidnit, tlumočil mu Aguilara. Indiáni rozuměli asi každé desáté slovo a reagovali vypuštěním spršky šípů a kamenů. Španělé byli nuceni se bránit. S vypětím všech sil vytlačili domorodce až na souš. Díky střelbě z arkebuz zaskočili indiány, kteří začali

¹³ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 73–79.

¹⁴ VODIČKA, Aleš, *Dobytí říše Aztéků. Tažení Hernána Cortése v letech 1519-1521*, Praha 2012, s. 44.

¹⁵ Dvoustěžňová plachetní loď.

¹⁶ VODIČKA, s. 45–46.

prchat do Tabasca, kde už na ně čekal Aguilara. Po krátkém boji se vzdali a vydali město Cortésovi.¹⁷

Španělé zabrali město Tabasco ve jménu koruny, spolu s ním získávali i malý obnos zlata a další proviant. Ubytovali se v místním chrámu, který se dal dobře bránit. Nechali rozestavit hlídky, aby předešli nočnímu útoku. Na druhý den ráno Cortés vyslal Alvarada a Franciska de Lujó na průzkum a pro zásoby. Po dvou mílích Lujó narazil na početný indiánský oddíl, který je ihned napadl. Díky křiku, který vydávali indiáni, si jich zanedlouho všiml Alvarado a přispěchal na pomoc. Do probíhající potyčky se přidal i Cortés s posilami. Společnými silami přemohli přesilu. Od zajatců zjistili, že se shromažďuje velká armáda, aby Španěly napadla. Zraněné vojáky proto poslali zpět na loď, zbývající posádka se měla dostavit do Tabasca i s koňmi a děly. Diego de Ordaz dostal rozkaz táhnout s pěchotou na Ceutleskou pláň několik mil za městem a zaútočit na indiány zepředu. Cortésova jízda by pak napadla indiány z boku nebo ze zadu, aby získala výhodu. Oddíly vyrazily 25. března 1519 z Tabasca.¹⁸

Španělé po několika mílích dorazili na pláň, kde se proti nim do šiků stavěli domorodci, kteří je ihned zasypali šípy. Strhla se bitva. Španělé byli doslova pohlceni oddíly indiánů. Palba z děl a arkebuz vždy utvořila v nepřátelských šicích mezeru, ale ta se ihned zaplnila dalším přívalem rozběsněných indiánů. Španělům se dařilo držet formace a vítězit při boji na blízko, ale indiánů bylo tolik, že jim docházely síly. Boj trval dvě hodiny a Ordaz uvažoval o ústupu, protože Cortés a jízda nedorazili. Najednou se ozvaly výkřiky San Jago a San Pedro¹⁹ a z boku se na nepřátelskou armádu vyřítila jízda. Další hodinu trvalo, než nepřátele rozehnali. Po bitvě Cortés vyslechl dva zajaté náčelníky a nechal po nich vzkázat ostatním, že pokud přijdou do Tabasca a zaváží se poslušnosti, zapomene na tyto události, ale jestli tak neučiní, potáhne krajem a vyvraždí veškeré muže, ženy a děti, na které narazí. S touto zprávou zajatce propustil.²⁰

Druhý den ráno dorazilo před brány města několik vysoce postavených náčelníků i s průvodem. Přinesli Cortésovi drahé kovy, látky, zásoby a otroky. Španělé navázali s hodnostáři přátelské styky. Španělé se ptali, odkud pochází zlato, které jim tak velkoryse darovali. Indiáni ukazovali na západ a říkali „*Kulhua*“ což byl výraz pro Mexiko. Po rozmluvách uspořádali oslavu a mši. Olmedo s Díazem se opět

¹⁷ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 92–95.

¹⁸ Tamtéž, s. 158–159.

¹⁹ Patroni Španělska.

²⁰ VODIČKA, s. 47.

snažili, obracet domorodce na víru. Za několik dnů opustili Tabasco a opět pluli stejným směrem jako Grijalva.²¹

3.2 Noví spojenci a legenda o Quetzalcoatlovi

Dne 21. dubna dopluli do zátoky San Juan de Ulua. Hned po příjezdu je navštívily kánoe, které vezly ovoce, květiny a zlato. Aguilara domorodcům nerozuměl, mluvili aztéckým dialektem. V tuto chvíli vstoupila do dění Doña Marina²², jedna z otrokyň, kterou Cortésovi darovali občané města Tabasca. Marina překládala z Aztéckého jazyka do Mayského, a Aguilara do kastilštiny. Stala se Cortésovou tlumočnicí posléze jeho osobní sekretářkou a nakonec i milenkou. Díky Marine vyvázli mnohokrát z velkého nebezpečí. V Mexiku je Marina známá pod jménem Malinche. Španělé se od poslů dozvěděli, že jsou z velkého království a že byli nedávno podrobeni. Panovníkem tohoto území byl Moctezuma, který sídlil sedmdesát mil od pobřeží na Mexické náhorní plošině. Cortés tedy poděkoval za dary a za informace a dal po poslech vzkázat, že by se chtěl s Moctezumou osobně setkat. Dále pluli podél zátoky a zakotvili v místech, kde dnes stojí město Veracruz. Zde nechal Cortés postavit tábor. Se stavbou jim pomáhali místní, kteří nosili materiál a potraviny. Po dvou dnech měli Španělé obstojné obydlí.²³

Zpráva o příchodu cizinců se dostala až k náčelníkovi Teuhtliovi, který spolu s družinou dorazil do tábora. Byl Cortésem vřele přivítán a následně spolu odešli do stanu, kde náčelníka obsloužili vínem a Ordaz odsloužil mši. Náčelníka zajímala, povaha španělské návštěvy. Cortés odpověděl, že jsou zde na rozkaz velmi mocného panovníka, který sídlí za mořem, a že byl pověřen předáním daru pro Moctezumu. Dále Cortés předložil požadavek osobně se setkat s Moctezumou. Vyslanci Cortésovi předali další dary, zlato, hedvábné koberce, tapiserie, vzácné peří a pláště. Na oplátku Cortés poslal vyřezávanou židli, čapku se zlatým medailonem a řadu ozdob ze skla. Při odchodu ze stanu náčelník spatřil vojáka s pozlacenou přilbicí a poznamenal, že vypadá jako ta boha Quetzalcoatla, a že by ji jistě rád viděl Moctezuma. Přilba byla tedy přidána mezi dary pro tlatoaniho²⁴ a zanedlouho dopravena do hlavního města Aztécké říše Tenochtilánu.²⁵

²¹ PRESCOT, s. 160–162.

²² Byla známá pod mnoha jmény: Malintzin, La Chingada, La Malinche.

²³ <http://www.muyhistoria.es/h-moderna/articulo/hernan-cortes-el-gallardo-conquistador> [27. 3. 2017].

²⁴ Aztécké označení pro nejvyššího vládce jejich říše.

²⁵ PRESCOT, s. 167–168.

Informace o příchodu Španělů vyvolaly na Moctezumově dvoře velký neklid. Příchod cizinců, se shodoval s návratem boha Quetzalcoatla a předznamenával velké nebezpečí. Od roku 1510 sužovaly Aztéky zvláštní úkazy, které byly spojovány s návratem kolibřího boha. V tento rok se na nebi ukázalo zvláštní znamení. Pyramida v plamenech, která vycházela na východě a stoupala vzhůru. Úkaz vyvolal všeobecné zděšení, že i vládce Tenochtitlánu a vládce Tetzcoaca odložili své spory a snažili se přijít na jeho význam. Do roku 1519 se objevila další znamení: shořel chrám Huitzilopochtliho, přicházeli zlí tvorové, vlny jezera Texcoco se rozvířily a pobořily několik staveb, lovci chytili zvláštního ptáka se zrcadlem na čele. Díky těmto událostem se Moctezuma domníval, že Cortés je oním bohem, a že se vrátil do vlasti. Rozhodl tedy se Španěly jednat s velkou obezřetností a poslal jim další dary, aby získal čas a naplánoval s ostatními hodnostáři v Tenochtitlánu další postup.²⁶

3.3 Založení Veracruze a spojenectví s Totonaky

Po založení osady Španělé trpěli různými nemocemi způsobenými horkem a vlhkem. Cortés proto vyslal Franciska de Monteja se dvěma loděmi, aby hledali vhodné místo pro nový tábor. Mezitím přišla delegace národa Totonaků. Cortés se od nich dozvěděl, že jsou to nepřátelé Aztéků. Totonakové byli podrobeni a nuceni odvádět tribut, proto k Aztékům chovali značnou averzi. Španělům byla slíbena pomoc v boji a předána pozvánka do jejich hlavního města Cempoally. Cortés zjistil, že Aztécká říše není tak jednotná jak si zprvu myslel. Uvažoval jak situaci využít.²⁷

Španělé se přesunuli na místo, které objevil Montejo a založili město Rica de Vera Cruz. Se vznikem osady byla utvořena městská rada. Na místo regidores²⁸ byli jmenováni Puertocarrera, který byl Cortésův přítel a Montejo ten zase patřil k Velasquezovi. Cortés složil svoji funkci, ale ihned byl znovu jmenován generálním kapitánem a nejvyšším soudcem. Odpoutal se tak od Velasqueze. Díky podpoře od Totonaků bylo město vybudováno za několik týdnů. Při budování města se díky možnému útoku soustředili především na jeho obranu.²⁹

²⁶ SLAVÍK, Ivan, *Sláva a pád Tenočtitlanu. Dobyť Mexika očima poražených*, Praha 1969, s. 97– 98, 105–107.

²⁷ VAILLANT, C., George, *Aztékové. Původ, vzestup a pád národa Aztéků*, Praha 1974, s. 173.

²⁸ Starosta.

²⁹ VODIČKA, s. 52.

Když byl Cortés znovu zvolen, přerostla nespokojenost Velasquezových přívrženců natolik, že pobuřovali ostatní. Cortés, proto nechal uvěznit Velasqueze de Leona a Diega de Ordaze, aby předešel dalším nepokojům. Situace se uklidnila po návratu Pedra de Alvaráda se zásobami. Zadrženým byla navíc nabídnuta velká část zlata, takže už neprotestovali. Po těchto událostech Cortés rozhodl, že je čas navštívit Cempoallu. Nechal tedy naložit děla na loď a vyslal je do města Chiahuitztlu, ve kterém bylo vybráno místo pro budoucí přístav. On a zbytek vojáků pak pochodovali po souši do Cempoally.³⁰ Dne 3. Července roku 1519 dorazili Španělé k zatím největšímu městu, které v novém světě viděli. Podle odhadů v něm mohlo žít dvacet až třicet tisíc lidí. Město tvořily domy především z kamene omítnutého vápnem. Od hlavní brány vedla přímá cesta na tržiště a dál do hlavního chrámu. Španěly provedli městem a ubytovali je vedle hlavního chrámu, kde strávili noc. Druhý den ráno je čekala audience v paláci místního vládce.³¹

Skupina padesáti Španělů stanula před budovou utvořenou z kamene a vápna, postavenou na příkrém náspu. Na nádvoří vedlo velké kamenné schodiště. Cortés zanechal svůj doprovod před vstupem a s sebou vzal jen tlumočnicki Marinu a jednoho důstojníka. Následoval dlouhý rozhovor, ve kterém ho panovník seznamoval s děním v zemi. Cortés ho ujistil, že pokud mu poskytnou podporu pomůže jim proti nadvládě Aztéků. Dále se Cortés dozvěděl o ostatních provinciích v Mexiku, kde byla vláda Tenochtitlánu stejně nenáviděná v čele s bojovnou Tlaxcalou, která si udržela nezávislost a nebyla nikdy podrobena. Vládce ještě dodal, že na území Totonaků se nacházelo dalších třicet měst a vesnic, ze kterých by mohl postavit až deseti tisícovou armádu, což byl bezesporu značně nadsazený počet.³²

Druhý den ráno vyrazil Cortés i se svou družinou do města Chiahuiclanu, kde se měl setkat s loďstvem a rozhodnout o možnosti zřízení přístavu. Vládce Cempoally Španělům poskytl čtyři sta nosičů, aby jim usnadnili pochod. Zanedlouho tedy dorazili do Chiahuiclanu, který ležel na skalnatém návrší a připomínal spíše pevnost. Cortés se snažil ověřit informace získané v Cempoalle. Rozmluvy s místními přerušil až rozruch, který nastal, když se objevila skupina pěti indiánu doprovázená početným

³⁰ OLBRACHT, Ivan, *Dobyvatel*, Praha, 1979, s. 71–74.

³¹ VODIČKA, s. 53.

³² PRESCOT, s. 185–186.

průvodem sluhů. Cortés požádal Marinu, aby zjistila, co jsou zač. Byli to Moctezumovi výběrčí daně a přišli pro tribut.³³

Zděšení hodnostáři města přišli ke Cortésovi a vysvětlili mu situaci. Byli, pokáráni za to, že vpustili cizince za hradby města bez povolení. Jako odškodnění za urážku panovníka požadovali výběrčí dvacet žen a mužů pro obětování. Cortés s tímto jednáním absolutně nesouhlasil a rozkázal, aby je zatkli a vsadili do vězení. Avšak ještě téže noci dva zajatce tajně osvobodil a dopravil je na pobřeží. Řekl jim, že se pokusí osvobodit i jejich druhy a odsoudil chování Chiahuiclanu. Druhý den ráno nechal zbytek vězňů převést na jednu ze svých lodí a večer je opět přepravil na souš. Cortés si počínal velmi chytře nejen proto, že k sobě připoutal Totonaky, ale zároveň si zavázal Moctezumu.³⁴ Španělé se po těchto událostech vrátili do Veracruz, kde pokračovali s výstavbou města. Lodě nechali v Chiahuiclanu, který jim díky spojení sloužil jako přístaviště. Totonakové zásobovali Španěle potravinami a zároveň jim poskytli početnou skupinu indiánských řemeslníků. Proto byla další stavba města značně urychlena.³⁵

Po několika dnech v přístavu zakotvila loď. Cortés si nejdříve myslel, že se jedná o trestnou výpravu vyslanou Velasquezem, ale skutečnost byla naštěstí pro něj jiná. Záhadná loď patřila Franciscu de Saucedovy, který se chtěl přidat ke Cortésově výpravě, a tak si za vlastní peníze zaplatil loď. Posádka lodi činila dvanáct vojáků, dva koně a přivázela zprávy z Kuby. Diego Velazquez obdržel pokyny z Kastilie, podle kterých mohl obsazovat území v Mexiku. Cortés tedy nechal připravit loď, která by dovezla získané zlato a podrobnou zprávu o jeho úspěších zpět do Kastilie. Dále se dohodl s důstojníky na tom, že je čas vyrazit do vnitrozemí za Moctezumou. Jako posly vybral Alonsa Hernándeze Portocarrera a Francisca Monteja, k dispozici jim dal nejrychlejší loď ve flotile a vyslal je na cestu. Vypluli 6. července roku 1519. Měli příkaz nezdržovat se na Kubě, aby se Velazquez nic nedozvěděl, to se jim ale nepodařilo. Když proplouvali kolem Kuby, přesvědčil Montejo Hernándeze, aby zakotvil u jeho statku se záminkou doplnění zásob, on mezitím roznesl zprávu o Cortésově počínání do blízkých stavení. Zpráva, se poté dostala až k Velasquezovi. Po doplnění zásob pokračovali v cestě do Kastilie.³⁶

³³ OLBRACHT, s. 76–77.

³⁴ Tamtéž, s. 78.

³⁵ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 138–140.

³⁶ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 152–153, 157.

Mezitím přípravy na cestu do vnitrozemí zdržela vzpoura. Večer po odplutí posílů do stanu za Cortésem přišel jeden voják a sdělil mu, že se chystá zrada. Vzbouřenci se nechtěli účastnit výpravy do vnitrozemí. Aby mohli uprchnout, začali na jedné z lodí shromažďovat zásoby pro cestu zpět na Kubu. Vzbouřence vedl Juan Díaz. Cortés dal spiklence okamžitě zatknout a dva z nich oběsit. Jeden z nich byl Juan Escudero, který jej kdysi zatkl na Kubě. Cortés nezapomínal. Kormidelníkovi dal useknout nohy a ostatní zbičovat. Juan Díaz vyvázl bez úhony, protože byl duchovní. Cortés se snažil předejít dalšímu pokusu o vzpouru. Po dvou dnech našel řešení. Rozděлил vojsko na dvě části, jednu poslal pod velením Alvarada do Cempoally, aby tam trénoval oddíly, co dali dohromady Totonakové. Ostatní nechal ve Veracruz pod velením Juana de Escalante, on sám pak odjel do Cempoally, kde oznámil svůj plán nejvěrnějším důstojníkům a ti souhlasili. Poté nechal lodě zapálit. Vojsko se zanedlouho dozvědělo, že lodě byly poškozeny silnými bouřemi a prožrány termity. Cortés předstíral šok a přikázal, aby byly všechny lodě kromě jedné, která byla ušetřena termitů, rozebrány a vše použitelné uschováno. Trupy lodí nechal posléze potopit. Cortésův čin znemožnil další vzpouru a vojáci neměli jinou možnost než setrvat.³⁷

4. Cortés vyráží

4.1 Cesta do nitra Mexika

Španělé se dále připravovali na cestu do Tenochtilánu. Cvičili vojáky v Cempoalle a shromažďovali zásoby. Dne 16. srpna 1519 vyrazil Cortés z Cempoally i s armádou. K dispozici měl čtyři sta pěšáků, patnáct jezdců, tisíc tři sta indiánských válečníků, tisíc nosičů a čtyřicet členů vysokých Totonackých rodin, kteří sloužili jako průvodci. Velením ve Veracruz byl pověřen Juana de Escalante. Celá armáda mířila k východním svahům Kordiller přes území nazvané Tierra Caliente, díky velkému množství exotických květin a ptáků.

Za tři dny dorazili k městu Xalapa. Před nimi se tyčil pořad stoupající strmý sráz vedoucí až na Mexickou náhorní plošinu. Nacházeli se na dohled od pohoří Sierra Madre a sopky Orizaba. Prošli strmými stezkami, které je vedly stále vzhůru. Celou cestu míjeli množství malých vesniček, jejichž obyvatelé je vždy přátelsky přivítali. Po čtyřech dnech dorazili k průsmyku blízko města Naulinka. Prošli skrz a dále pokračovali do Mexika. Pochod jim znesnadňovaly mnohé srážky a sněhové metelice.

³⁷ OLBRACHT, s. 86–88.

Díky mrazivému podnebí zahynul bezpočet indiánů na podchlazení. Další tři dny je vedla cesta podél hlubokých propastí, až prošli průsmykem Sierrou del Agua a ocitli se na Anahuacké pláni, která se táhla sto padesát kilometrů podél Kordiller. Bylo zde příznivé podnebí podobné jihoevropskému. Kam až Španělé dohlédli, viděli obdělávaná pole s množstvím aloe, kukuřice a prosa.³⁸

Zanedlouho dorazili do města, které se podobalo Cempoalle. Zde se setkali s místními hodnostáři, kteří jim popisovali dění v Mexiku. Moctezuma měl prý možnost postavit ohromné vojsko, díky tomu mohli Aztékové obětovat ročně až dvacet tisíc lidí. Dále mluvil o Tenochtilánu, který se nacházel na jezeře Texcoco. Tenochtilán byl střežen třemi hrázemi s mosty, které se daly v případě nutnosti zvednout, aby ochránily obyvatele města. Současně každou hráz chránila pevnost. Město bylo považováno za v podstatě nedobytné. Čtyři dny rozmlouvali s indiány, shromažďovali zásoby a verbovali další členy výpravy. Takto připravení vyrazili dál do nitra Mexika. Cesta je vedla podél vodního toku lemovaného mnohými vesnicemi, až dorazili do města Ixtacmaxtitlánu. Zde se díky prosbám Totonaků rozhodli pochodovat přes území Tlaxcaly, která byla vůči Aztékům nepřátelská. Cortés vyslal posly a dary se vzkazem, že si nepřeje válčit a chce pouze projít, aby mohl pokořit Moctezumu.³⁹

4.2 Tlaxcala

Tlaxcala byla konfederací pěti městských států Quiyahuitlanu, Tepeticpacu, Tizatlanu a Octeloca. V 15. století několikrát čelila expanzi aztécké říše, ale vždy se dokázala ubránit a uchovat si nezávislost. Moctezuma se bez úspěchu snažil Tlaxcalu dobýt po své korunovaci roku 1502. Proto kolem nich Aztékové vytvořili hospodářskou blokádu, která je z hlediska zásob a politické moci zcela odřízla od Mexika. Díky těmto zkušenostem tlaxcalská rada rozhodla, že cizinci mají nepřátelské úmysly a shromáždila proti nim armádu. Cortés nechtěl čekat na návrat poslů a po třech dnech vyrazil i s vojskem do Tlaxcaly. Na konci srpna 1519 Španělé dopochodovali ke tři metry široké a šest metrů vysoké zdi střežící vstup na Tlaxcalanské území. Průchod zdí byl deset metrů široký a dal se dobře bránit. Španělé tasili zbraně a pokračovali vpřed. Cortés jel s jízdou napřed, aby prozkoumal terén. Po několika kilometrech narazil na menší skupinu indiánů a rozhodl se ji pronásledovat. Skupina domorodců Španěly zavedla na rozšířené prostranství, kde už na ně čekal zbytek přepadového oddílu.⁴⁰

³⁸ OLBRACHT, s. 93–94.

³⁹ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 170–174.

⁴⁰ VODIČKA, 59–60.

Cortés vyslal jednoho z jezdců k jádru vojska, aby si pospíšili. Rozpoutal se boj, jeden voják byl stržen z koně a rozsekán na kusy. Ostatním se dařilo držet v sedlech jen díky pohyblivosti jejich zvířat. Zanedlouho přispěchal Španělům na pomoc zbytek vojska. Palbou z arkebuz a děl rozehnali nepřátele a ti se spořádaně stáhli z bojiště. Tentokrát je Španělé nepronásledovali a pomalu pokračovali do nitra území. Cesta je vedla dále podél vodního toku, kde se na noc utábořili. Cortés měl obavy z nočního přepadení, proto dal rozestavět sto mužů, aby hlídkovali. Ještě téže noci tajně pohřbili mrtvého vojáka, aby si uchovali obraz nepřemožitelnosti.⁴¹

Ráno dne 2. září roku 1519 stáli Španělé ve zbrani připraveni na cestu, po několikakilometrovém pochodu narazili na posly, které vyslal Cortés z Ixtacmaxtitlánu. Poslové se dostali z vězení a přinášeli informace o tom, že se proti Španělům shromažďuje ohromná armáda. Zanedlouho narazili na asi tisícové indiánské vojsko sešikované v dokonalé formaci. Španělé dostali rozkaz se připravit. Cortés vyjel s Marinou na doslech, aby překládala a řekl: „*nemám nepřátelských úmyslů, žádám jen za volný průchod zemí, do níž jsem přišel jako přítel.*“⁴² Odpovědí mu bylo vypuštění šípů, oštěpů a kamení.

Netrvalo dlouho a Španělé začali Tlaxcalany tlačit skrze úzký průchod mezi skalami. Dohnali je až na velké prostranství, kde se jim naskytl děsivý pohled na několikatisícové vojsko, které se táhlo až k obzoru. Válečníci, kteří proti nim stáli, byli oblečení v pestrobarevných oděvech z peří a pomalování žluto bílými barvami. Nad hlavami se jim tyčily zástavy náčelníka Šikotenkatla. Jakmile Španěly zpozorovali, s řevem se na ně vrhli. Obrovská masa těl s řinčením narazila na Kastilské zbroje, které nepovolily. S pomocí děl vytvářeli Španělé v nepřátelských řadách mezery. Indiáni vždy ustoupili, aby na ně hned poté mohli dorážet ještě úporněji. Díky jízdě a Totonackým spojencům nakonec dotlačili nepřátele hlouběji na otevřené prostranství, kde začali postupně rozrážet jejich formace. Několik dalších hodin trvalo, než donutili indiány k ústupu. Španělé je dále nepronásledovali a uchýlili se na kopec Tzompachtepetl, kde rozbili tábor.⁴³ V táboře rozestavěli hlídky a ošetřili raněné. Zejména indiánští spojenci utrpěli velké ztráty. V okolních staveních bylo hojně potravin, proto se zvedla i nálada. Po soumraku začali Španělé oslavovat vítězství. Připojili se i indiáni a i ti co byli zranění. Cortés obcházel tábor a vlídně se usmíval

⁴¹ OLBRACHT, s. 99.

⁴² Tamtéž, s. 100.

⁴³ PRESCOT, s. 217–219.

na každého z vojáků a podporoval je. Po prohlídce tábora se uchýlil do svého stanu, kde přemýšlel o nabytých zkušenostech.⁴⁴

Cortés probíral své poznámky. Většina tlaxcalských válečníků nenosila téměř žádnou zbroj. Jediné, co měli na sobě, byly bederní roušky. Brnění nosili jen vysoce postavení členové společnosti. Náčelníci a elitní oddíly. Ti se oblékali do pestrých čtverečkovaných zástěr, nebo těžkých bavlněných kabátů až po kolena. Všichni bez rozdílu hodnosti byli pomalováni válečnými barvami a ověšeni pestrým peřím. Cortés přemýšlel, proč jeho vojsko nebylo zašlapáno do země. Vyvodil tři věci. Za prvé, indiáni nešli do boje zabíjet, to byl jen obranný mechanismus. Jejich hlavní cíl byl zajmout co nejvíce lidí, aby je mohli obětovat. Za druhé, jejich kultura jim velela odnášet padlé ihned z bojiště. Tím se vystavovali palbě z děl. Za třetí, byli moc bojechtiví. Drželi sice formace, ale vrhali se na nepřátele všichni najednou, proto je bylo možné odrazit. Dále se Cortés snažil přijít na to, jak Tlaxcalu získat na svoji stranu.⁴⁵ Znovu vyslal poselstvo a sám s částí jízdy vyjel po okolních hornatých oblastech shánět zásoby. Poslové se zanedlouho vrátili se vzkazem od Šikotenkatla, že pokud hodlají pokračovat, stáhne jim maso z kostí. Dále zjistil že Tlaxcalané shromáždili padesát tisíc válečníků. Cortés 5. září 1519 vytáhl proti vojenským sborům. Nechtěl se nechat oblehnout v táboře.⁴⁶

4.3 Mír

Za půl kilometru dorazili na mýtinu, kde už se proti nim šikovaly nepřátelské oddíly. Španělé zaujali bojové pozice, děla začala okamžitě pálit. Celé indiánské vojsko se s řevem rozběhlo proti cizincům a celé je obklopilo. Čtyři hodiny trvala bitva a Španělé vyhráli jen se štěstím. Hlavní zásluhu na tom měla zrada. Šikotenkatl se nepohodl s jedním z náčelníků, ten uprostřed boje odešel. S sebou vzal i podstatnou část indiánského vojska. Zbytek už nedokázal držet formace. Cortés se vrátil do tábora a ihned vyslal poselství s předešlou nabídkou. Opět se vrátilo s nepořízenou. Tlaxcalané se v noci téhož dne snažili o přepadení, ale byli odhaleni. Cortés dal rozkaz, aby čekali, dokud nebudou na dostřel, potom dal pokyn k útoku. Indiáni byli tak překvapení, že se ihned rozutekli. Tentokrát je Španělé pronásledovali a zajali několik z nich.⁴⁷

⁴⁴ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 180–181.

⁴⁵ OLBRACHT, s. 103–104.

⁴⁶ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 180–182.

⁴⁷ Tamtéž, s. 185–186.

Po těchto událostech se v táboře začala zhoršovat morálka. Už padesát Kastilců zemřelo v bitvě nebo na nemoci spojené s chladným podnebím. Několik koní bylo nemocných a docházely zásoby. Důstojníci naléhali na Cortése, aby se vojsko vrátilo do Veracruz. Cortés se odmítl vracet. Ukázal by tak slabost a poštvál by tak proti sobě Totonaky, proto vyjel s jízdou po okolí shánět zásoby. V jejich cestě se kupily mrtvolky. Cortés chtěl Tlaxcalany donutit k rozhodnutí.⁴⁸

Po několika dnech se vrátili do tábora, a to právě když dorazilo poselstvo s nabídkou míru. Přicházeli s mnohými dary, které Španělům poslal Šikotenkatl. V táboře se zdrželi dva dny, potom větší část odešla a zůstalo jich jen padesát. Ti vzbudili podezření u Mariny. Moc se totiž vyptávali na koně a zajímalo je také rozestavení hlídek. Posly tedy zatkli a vyslechli. Byli to zvědové a měli zjistit, jak Španěle nejlépe napadnout. Cortés zuřil a nechal vězňům usekat ruce a poslal je zpět za Šikotenkatlem. Tento čin vzbudil hrůzu. Indiáni začali skutečně věřit, že je Cortés bůh Quetzacoatl, a že ho není možné porazit. Tímto si Španělé zachovali svou prestiž. Hned druhý den ráno do tábora přišel Šikotenkatl. Padl před Cortése na kolena a prosil o mír. Španělé byli zachráněni.⁴⁹Dne 23. září 1519 vyrazili do Tlaxcaly. Město mělo třicet tisíc obyvatel. Bylo protkané mnohými úzkými uličkami a trhy. Domy byly hliněné s doškovou střechou. Nad nimi se tyčilo několik chrámů. Každý z nich byl vždy vyhrazen jednomu z mnoha bohů, které uctívali. Španěle provedli městem a ubytovali je v paláci. Celých sedmnáct dnů pak trvaly oslavy uzavření míru. Cortés se po celou dobu snažil budovat důvěru u hodnostářů města a přesvědčit je, aby se k němu přidali, až potáhne na Tenochtitlán. Španělé zde vztyčili kříž a Tlaxcalané přijali křesťanského boha do svého panteonu. Marině se zde začalo říkat Malinche a začala být indiány velmi oblíbená.⁵⁰

4.4 Pochod na Tenochtilán a masakr v Chollolanu

Dne 10. října 1519 začali Španělé pochod na Tenochtilán. Doprovázelo je pět tisíc tlaxcalských válečníků. Zamířili do města Chollolanu, které sloužilo jako náboženské a obchodní centrum. Bylo zasvěcené bohu Quetzalcoatlovi. Město bylo jedno z největších a nejstarších v Mexiku. Odhaduje se, že vně města mohlo žít až dvacet tisíc lidí a dalších dvacet tisíc v jeho okolí. Obyvatelé města vynikali v mnohých řemeslných

⁴⁸ OLBRACHT, s. 110–113.

⁴⁹ Tamtéž, s. 114–116.

⁵⁰ VODIČKA, s. 66.

činnostech. Zejména ve zpracování kovů, bavlny a výrobě látek. Hlavní dominantou města byla obrovská padesát metrů vysoká pyramida. Na jejím vrcholu stál chrám zasvěcený bohu Quetzalcoatlovi. Není jisté, kdo ji postavil, pyramida zde stála už když přišli Aztékové.⁵¹

Španělé byli ubytováni v jednom z chrámů a několik dnů je zahrnovali potravinami a vším, co si přáli. Obyvatelé působili velmi přátelsky a pohostinně. Situace se obrátila po příchodu poselství od Moctezumy. Ten byl velmi znepokojen dalším postupem Španělů. Chování Chollolanů se změnilo. Dodávky jídla byly omezeny na minimum, ve městě se začaly stavět barikády. Spojenecké oddíly našly na několika místech jámy se zapíchanými kůly. Ty měly zabránit průjezdu jízdy. Tlaxcalané také hlásili, že zpozorovali, jak z města odchází velký počet žen a dětí do bezpečí. Vše tedy naznačovalo tomu, že se na Španěly chystá léčka. Cortés přemýšlel, jak z této situace vyváznout. Útek z města se zdál být stejně nebezpečný jako v něm zůstat a bojovat. Byli obklopeni nepřáteli a v případě střetu by museli bojovat dům od domu. Na to neměli dost mužů. Proto vymyslel jiný plán.⁵²

Tlaxcalané se měli připravit, a na znamení vtrhnout do města. Druhý den ráno pak Cortés pod záminkou jednání vylákal všechny hodnostáře do chrámu, kde byl ubytován. Ostatní Španělé už byli připraveni. Zazněl výstřel. Všichni spiklenci na chrámovém nádvoří byli zmasakrováni. Když občané Chollolanu slyšeli hluk, chopili se zbraní a vyrazili do ulic, ale tam už na ně čekala jízda. Přidaly se i Tlaxcalaské oddíly, které na znamení pronikly skrz brány a vraždily všechny, kdo jim stáli v cestě.⁵³

Vraždění trvalo několik hodin. Večer byli poslední obránci vehnáni na vrchol Quetzalcoatlova chrámu, tam se pokusili o posední zoufalý odpor. Netrvalo dlouho a i oni byli poraženi. Španělé a jejich spojenci vydrancovali chrám a celé město. Kořist byla ohromná. Na dvůr před Cortésovým obydlím byly celý den přinášeny šperky, drahé kovy, látky a umělecké předměty. V napůl vypáleném městě byly tisíce mrtvých. Španělé se zde zdrželi ještě několik dní. Mrtví byli spáleni a zajatci, původně určení obětování, propuštěni. Cortés jmenoval novou radu města a nechal předělat Quetzalcoatlův chrám na křesťanský. Po čtrnácti dnech se opět vydali na cestu do Tenochtilánu.⁵⁴

⁵¹ PRESCOT, s. 243–244.

⁵² Tamtéž, s. 247–248.

⁵³ OLBRACHT, s. 138–139.

⁵⁴ OLBRACHT, s. 140–142.

Španělé vyrazili 25. října 1519 z Chollolanu. Moctezuma rozkázal zahradit hlavní cestu do Tenochtitlánu, ale ani toto opatření nefungovalo. Cortés a jeho armáda prošli údolím mezi vulkány Popocatepetlem a Iztccihuatlem. Z údolí se vydali do města Calpanu a odtud pokračovali jižní cestou přes městské státy kolem jezera Chalca. Celou cestu využívali nevráživost místních kvůli Aztékům. Mezitím v Tenochtitlánu panovaly nejednotné názory jak s cizinci naložit. Někteří je chtěli přivítat jako vyslance. Mysleli si, že se skutečně jedná o boha Quetzalcoatla. Báli se proto hněvu bohů. Moctezuma nechtěl riskovat přímý střet, neměl v tuto chvíli dostatek vojáků připravených k boji. Rozhodl se tedy Španělý vlákat do města a tam je přemoci početní převahou.⁵⁵

Španělé doepochodovali až do města Ayotzincu, kde je přivítal Cacamatzin, vládce města Texcoca. Byl to jeden z nejmocnějších mužů říše. Cacamatzin jim předal pozvání do Tenochtitlánu. Dále pokračovali až do města Ixtlapalapanu, ve kterém vládl Moctezumův bratr Cuitlahuac. Španělé byli krásou města uchvázeni. Celé bylo protkáno vodními kanály, po kterých se dalo plavit až k jezeru Texcoco. Také se zde nacházely obrovské zahrady s množstvím ovocných stromů. Vše podtrhovaly klece s dravými ptáky a kamenné nádrže plné ryb. Přečkali noc v paláci a chystali se na vstup do Tenochtitlánu.⁵⁶

5. Tenochtitlán

5.1 Moctezuma v zajetí

Hlavní město Aztécké říše mělo v době, kdy se do něj dostal Cortés se svojí armádou, podle některých odhadů až dvě stě tisíc obyvatel. Bylo tak jedním z nejlidnatějších v 16. století. Rovnat se mu mohla jen Paříž nebo Konstantinopol. Tenochtitlán se nacházel na ostrově uprostřed jezera Texcoco. Celé město bylo proto protkáno mnohými vodními kanály, které sloužily pro přepravu surovin, potravin ale i lidí. Hlavní přístupové cesty tvořily tři hráze s padacími mosty. Celé město mělo rafinovaný rozvod pitné vody a fekálií, které se posléze používaly jako hnojivo na umělých ostrůvcích, tzv. chinampas. Většina domů byla omítnuta vápnem a vypadala, že se tyčí rovnou z jezera.⁵⁷ Největší dominantou města byl chrámový komplex. Hlavní chrám zasvěcený bohům Huitzlopochtlimu a Tlalocovi měřil na výšku

⁵⁵ VODIČKA, s. 69–70.

⁵⁶ Tamtéž, s. 71–72.

⁵⁷ KRÍŽOVÁ, Markéta, *Aztékové. Půvab a krutost indiánské civilizace*, Praha 2005, s. 22–23.

padesát metrů a daleko převyšoval ostatní budovy. Na počest jeho dostavění bylo údajně obětováno až dvacet tisíc lidí.⁵⁸

Dne 8. listopadu 1519 Španělé dorazili do pevnosti Xoloc, která hlídala Tenochtitlán z jihu. Uvítalo je několik hodnostářů, aby je doprovodili. Prošli pevností a pokračovali dále. Z města se k nim blížil Moctezuma, kterého nesli na nosítkách. Obě procesí se setkala na okraji města. Moctezumu snesli z nosítek. Měl na sobě honosný oděv plný zlatých vyšívání a byl posázený drahokamy. Bylo mu asi čtyřicet let. Měl vysokou štíhlou postavu. Jeho vlasy byly černé a rovné, spíše delší. Působil velmi vážně. Cortés sesedl z koně a pomalým krokem se blížil k velkému panovníkovi. Vzájemně se oba uklonili a vyjádřili si úctu. Španělé byli po uvítání odvedeni do města a ubytováni v Axayacatlově paláci.⁵⁹

Palác byl velmi rozlehlý, bez problému se do něj vešla celá armáda. Ve střední části budovy bylo přistavěno patro. Cortés ihned rozestavěl hlídky a zavedl velmi přísnou vojenskou kázeň. Zanedlouho se v paláci zastavil Moctezuma i s průvodem. Spolu s Cortésem usedli ke stolu a debatovali o vlasti cizinců a o křesťanství. Moctezuma si pomalu přestával myslet, že je Cortés bůh Quetzalcoatl nebo že jím byl vyslán. Po rozhovoru indiáni přinesli další dary. Bylo to tak velké množství hedvábných látek, že se dostalo na každého člena výpravy včetně spojenců.⁶⁰

Španělé strávili v Tenochtilánu celý týden a Cortés uvažoval, jak dlouho bude trvat panovníkova pohostinnost. I když se veliteli podařilo držet Tlaxcalany a jeho vlastní vojáky na uzdě, stále nedosáhl svého cíle. Cortés si chtěl podrobit Tenochtilán a spolu sním i celé Mexiko. Proto radě důstojníků navrhl odvážný plán. Měli vtrhnout do Moctezumova paláce a tam se ho zmocnit. Jako záminku použil úmrtí Juana de Escalante, který měl nestarost velení ve Veracruz. Escalante se účastnil útoku na jedno z náčelníků, který se vzepřel Španělské nadvládě, zatímco byl Cortés na cestě do Mexika. Escalante sice zvítězil, ale byl smrtelně zraněn. Zároveň indiáni zajali jednoho ze Španělů a jeho uťatou hlavu poslali do Tenochtilánu. Tato skutečnost hrála do Cortésovi do rukou.⁶¹

⁵⁸ <http://www.ancient.eu/Tenochtitlan> [27. 3. 2017].

⁵⁹ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 253–255.

⁶⁰ PRESCOT, s. 274–275, 277.

⁶¹ Tamtéž, s. 304–306.

Dne 14. listopadu 1519 připravili Španělé léčku. Cortés odešel spolu se svými nejzkušenějšími vojáky do císařského paláce. Požadoval, aby mu byl vydán náčelník zodpovědný za smrt Pedra de Escalante. Moctezuma svolil a odešel spolu se Španěly do Axayacatlova paláce. Vládce aztécké říše byl v Cortésových rukou. Do Tenochtitlánu následně přijel i obviněný náčelník. Byl podroben předem připravenému soudu a upálen na hranici.⁶² Zpráva o zajetí tlatoaniho⁶³ se rychle šířila celou říší. Aztéctí vládcové se připravovali na útok proti Španělům. V jejich čele stál Moctezumův synovec Cacamatzin. Cortés využil spojenectví s vládci v Tetzocou, kde se Cacamatzin nacházel. Ti ho zajali a odvěkli do Tenochtitlánu. Spolu s ním byli zajati i vládci, kteří se spojili proti Cortésovi. Všichni vzbouřenci byli popraveni. Napětí v hlavním městě začínalo být neúnosné. Vztahům s obyvateli nepřispěl ani fakt že Španělé vyrabovali Moctezumův palác. Většinu z nepředstavitelného bohatství ve formě zlatých šperků pak přetavili na ingoty.⁶⁴

5.2 Trestná výprava

Začátkem března 1520 vyslal Diego Velasquez trestnou výpravu proti Veracruz. Výprava měla konečně zatknout Cortése a dopravit ho na Kubu. Velení měl na starost Pánfilo de Narvárez. Na výpravu dohlížel královský auditor Lucas Vázquez de Ayllón. Trestná výprava se skládala z devíti set vojáků, z nichž bylo osmdesát jezdců, osmdesát arkebuzníků a sto padesát střelců s kuší. Kromě toho měli k dispozici i několik děl a jako služebnictvo tisíc indiánů. Všichni se plavili na osmnácti lodích.⁶⁵

Koncem dubna se Narvárezova výprava vylodila blízko San Juan de Ulua. Netrvalo dlouho a hlídky zajaly dva z Cortésových mužů, kteří měli hledat zlaté doly Aztéků. Od nich se Narvárez dozvěděl přesnou polohu Veracruz. Zajatí vojáci mu posléze vyprávěli i o poměrech v zemi a o vojenské síle, kterou Cortés disponoval. Ve stejnou dobu se o příchodu trestné výpravy dozvěděl Moctezuma. I přes svoji nelibost ke Cortésovi ho o příchodu Narváreze varoval. Mezitím byli vysláni poslové do Veracruz za Sandoval. Měli ho přesvědčit, aby se vzdal. Sandoval je ale nechal zatknout a dopravit do Tenochtitlánu. Díky značným obnosům zlata a přesvědčovacím dovednostem Cortése se poslové zanedlouho přiklonili na jeho stranu.⁶⁶

⁶² VODIČKA, s. 79–81.

⁶³ Nejvyšší mluvčí a vládce aztécké říše.

⁶⁴ Tamtéž, s. 82–83.

⁶⁵ PRESCOT, s. 331.

⁶⁶ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 329–334.

Cortés se rozhodl vyrazit proti Narvárezovi a skoncovat s ním. Ten byl spolu se svými vojáky ubytován v Cempoally. Velením v Tenochtilánu pověřil Pedra de Alvarada. Zanechal mu osmdesát mužů a dostatek zásob, aby se v případě nepokojů mohl ubránit několik dní. Cortés pak vyjel za doprovodu dvou set šedesáti šesti vojáků.⁶⁷ Za několik dnů dorazili do Veracruz, kde se k nim připojila místní posádka. Po krátkém odpočinku pokračovali do Cempoally. Celou dobu přšelo a terén byl značně nepřehledný. Narvárez kvůli počasí stáhnul vojsko do města. Okolo postavil jen nepočetné hlídky, které díky dešti neviděly blížící se nebezpečí. Sandoval měl spolu se šedesáti vojáky zajmout Narváreze. Pizarro měl se šedesáti vojáky zneškodnit děla. Ostatní měli zpacifikovat důstojníky. Cortés spolu s dvaceti vojáky měli pomoci tam, kde bylo třeba.⁶⁸

Nepozorovaně se dostali až za hradby Cempoally. Sandoval rychle postupoval na vrchol chrámu, kde byl ubytován Narvárez. Pizarro mezitím zaskočil dělostřelce, kteří se zmožili jen na krátký odpor. Než se zbytek posádky vzpamatoval, byla většina důstojníků zajata. Narvárez byl zraněn do oka a po krátkém boji zajat. Zbytek jeho vojáků kapituloval spolu s ním. Ztráty byly minimální.⁶⁹ Vzdalo se i jezdeckvo, které dorazilo o několik hodin později. Nemělo ani ponětí o předešlé bitvě. Ani kapitáni lodí nekladli odpor. Okamžitě se vzdali a přísahali Cortésovi poslušnost. Po několika dnech byli Narvárezovi vojáci propuštěni s výjimkou jeho a důstojníka, Salvatieriho. Po těchto událostech Cortés vyslal Velázquez de Leona se sto dvaceti muži obsadit Pánuku a prozkoumat pobřeží. Diego de Ordaz měl s dalšími sto dvaceti muži doplout na Jamajku a tam opatřit koně a zásoby.⁷⁰ S Narvárezem a jeho posádkou připulili i otroci. Jeden z nich byl nemocný, měl neštovice. Tato nemoc se začala šířit po pobřeží. Zanedlouho dorazila do Mexika a Tenochtilánu. Na neštovice byla indiánská populace zcela nepřipravena. V důsledku nákazy začali domorodci ve velkých počtech umírat. V roce 1519 žilo v Mexiku dvacet pět až třicet milionů lidí. O sto let později jich byly jen dva milióny. Je to jeden z důvodů proč mohli Španělé přemoci tak početnou skupinu jakou byli Aztékové.⁷¹

⁶⁷ Tamtéž, s. 340–341, 352.

⁶⁸ OLBRACHT, s. 243, 252–253.

⁶⁹ Tamtéž, s. 255–258.

⁷⁰ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 374–375.

⁷¹ LIPOLDOVÁ, Marie, *Válka světů a mikrobů. Aztékové, Cortez a evropské infekce*, In: Vesmír 83, 2004, 10, s. 554–557.

5.3 La Noche Triste – Noc smutků

Po čtrnácti dnech strávených ve Veracruz přišla zpráva z Tenochtilánu. Posádka, kterou zde Cortés zanechal, byla obklíčena v chrámu a žádala pomoc. Vyrazil tedy zpět do hlavního města s třinácti sty pěšáky, devadesáti šesti jezdci, dvěma tisíci indiánských bojovníků, osmdesáti kušíníky a osmdesáti arkebuzníky. Cestou je opět podpořili Tlaxcalané. Dne 24. Června roku 1520 dorazili do Axayacatlova paláce. Celé město vypadalo prázdné. Obyvatelé už je nevíтали. Celý Tenochtilán se připravoval skoncovat se španělskou nadvládou.⁷² Nepříznivou situaci vyvolal incident na svátek Toxcatl. Na počest boha Tezcatlipoctliho byl vybrán mladík, ke kterému se po příští rok chovali jako k bohu. Když se přiblížila doba svátku, byl odveden do velké pyramidy, která se nacházela nedaleko města. Zde mu kněží vyřízli srdce a stáhli ho z kůže. Z jeho masa byl připraven pokrm pro hodnostáře. Celé této události přihlížely tisíce lidí. V hrudním koši oběti pak rozdělali oheň a ten byl roznesen do všech koutů říše. Pokud se oheň rozhořel, znamenalo to, že stále trvá období slunce a svět bude dále pokračovat. Aztékové považovali tento svátek za jeden z nejdůležitějších, proto jeho přerušení nemohli Španělům odpustit.⁷³

Dne 10. června 1520 povolil Pedro de Alvarádo na žádost Moctezumy slavnost na počest několika bohů v čele s Hitzilopochtlim a Tezcatlipoctlim. Toho večera se ve velkém chrámu uprostřed města shromáždilo přes šest set Tenochtilanů, aby patřičně uctili svá božstva. Alvarádo nechal chrám obklíčit. Když slavnost začala, byli všichni indiáni uvnitř povražděni. Alvarádovy důvody jsou dosud nejasné. Mohlo jít o obavy z povstání nebo snahu zlomit vůli Aztéků. Pro Španěly tento čin znamenal totální katastrofu. Díky nepokojům se museli opevnit v Axayacatlově paláci a zde čekat na pomoc. Celá říše stála na nohou a byla připravena se na cizince vrhnout.⁷⁴ Tuto situaci musel řešit Cortés. Obránci paláce byli za dobu obléhání značně vyhladovělí a neměli vodu. Snažili se proto skrze Moctezumu uklidnit indiány. To se jim nepodařilo. Cortés tedy vyslal posla do Veracruz, aby dorazil s dalšími posilami. Posel se vrátil za několik hodin s nepořízenou. Všechny mosty byly zdviženy. Indiáni se začali srocovat kolem paláce v ulicích i na střeších. Tenochtitlané spustili hlasitý křik a vrhli se na opevněné Španěly. Několik hodin se pokoušeli prolomit jejich obranu. Neustále na ně vrhali kamení a střelili šípy. Nepřestávali ani pod palbou z děl.

⁷² OPATRŇÝ, Josef, *Stručná Historie Států. Mexiko*, Praha 2016, s. 31.

⁷³ KRÍŽOVÁ, s. 62.

⁷⁴ http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Battle_of_Tenochtitlan [30. 3. 2017].

Když se jim nepodařilo prolomit bránu paláce zkoušeli za pomoci trámů rozbořit jednu z vnějších zdí. Ani to nepomohlo. Nakonec se v zoufalství pokusili ležení Španělů podpálit. Házeli dovnitř pochodně a stříleli zapálené šípy. Vnější strana hlavní budovy byla z kamene. Ale narychlo vybudované zátarasy byly ze dřeva. Oheň se rychle šířil a hrozil, že zachvátí celý palác. Cortés proto nechal strhnout jednu ze zdí. Skrze ni se na Španěly okamžitě vyvalily rozrušené hordy útočníků. Díky dělům a arkebuzníkům se je dařilo držet v průlomu až do setmění. Aztékové se na noc stáhli a umožnili tak obráncům se znovu opevnit a opravit rozbořenou zeď. Cortés nechtěl čekat na další útok.⁷⁵

Druhý den ráno Španělé vyrazili proti útočníkům. Jízda v čele s Cortésem, za nimi pěchota a několik tisíc Tlaxcalanů. Aztékové byli tak překvapeni, že se nezmohli na odpor. Díky podpoře děl dobyvatelé zahnali domorodce až na hlavní třídu. Aztékové tak ale získali čas znovu se sešikovat. Cortés díky nedostatku možností nařídil, aby vojáci podpálili domy. Požár se šířil pozvolna. Mohly za to vodní kanály, kterými byly protkány ulice. Zápas trval až do soumraku. Španělé vítězili a ničili postavené barikády, ale indiáni hned stavěli další. Poté se opět vzchopili a vydali se za nimi do boje. Obě strany utrhly velké ztráty. Španělé přišli o sto mužů. Nakonec byli nuceni ustoupit do paláce. V klidu přečkali noc.⁷⁶

Se svítáním propukly další boje. Cortésovi se podařilo přesvědčit Moctezumu, aby promluvil ke svým krajanům a uklidnil je. Když se blížil k okraji zdi, aby promluvil k Aztékům, jeden z nich ho zasáhl kamenem do hlavy. Moctezuma zraněním za tři dny podlehl. Zřejmě utrpěl vnitřní krvácení. Je zde několik teorií o příčinách jeho skutečné smrti. Jedna z nich je, že ho jeden ze strážných probodl mečem. Útočníky smrt jejich vládce ještě více vyprovokovala. Na Španěly se začali vrhat s ještě větším úsilím. Cortés proto nechal postavit posuvné věže pro dvacet až dvacet pět mužů. Chtěli se s jejich pomocí dostat k indiánům, kteří se schovávali na střeších domů. Věže jim dál měly umožnit překonat zdvižné mosty. Tato taktika se ale zdála neproveditelná. Když se Španělé i s věžemi dostali až ke zdvižným mostům. Byli tak prudce odstřelováni, že se museli stáhnout do paláce. To dodalo Aztékům odvahu a začali ještě urputněji dorážet na obránce.⁷⁷

⁷⁵ PRESCOT, s. 357, 362–363.

⁷⁶ Tamtéž, s. 355–356.

⁷⁷ CORTÉS, Hernán, *Dopisy. Druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*, Praha 2000, s. 89–90.

Boje pokračovaly několik dalších dnů. Španělé vždy vyrazili z obklíčení a pálili domy, které jim stály v cestě. Odhodlání Aztéků se jim ale stále nedařilo zlomit. Cortés začal uvažovat o ústupu, ten se ale zdál nemožný. Indiáni zvedli, nebo rozbořili všechny přístupové mosty. Cesta z města se tak stala velmi obtížnou. Proto začali postupně opravovat mosty a zasypávat kanály, aby je mohli využít k útěku. Tato taktika byla ale také neúčinná. Dařilo se jim držet vždy jen několik málo mostů najednou. Ostatní mosty indiáni ihned rozbořili. Španělé tedy postavili přenosný dřevěný most, který neslo čtyřicet vojáků. Sebrali všechno zlato, cennosti a připravili se na ústup.⁷⁸ V noci 30. června 1520 opustili relativní bezpečí Axayacatlova paláce. Vyrazili na pochod do Tlaxcaly přes město plné nepřátel. Cortés rozdělil armádu do tří skupin. První měla dvě stě vojáků a tvořila ji převážně jízda. Ta měla čistit cestu před nimi a umožnit tak druhé skupině, aby vztyčila dřevěný most. V poslední skupině byla děla a zbytek pěchoty. O půlnoci propukla prudká bouře a znesnadnila jim překročení jednoho z kanálů. Španělům se jej nepodařilo přemostit. Mezi vojáky propukla panika. Mnozí z nich se utopili v kanálech. Další byli zabiti při útěku. Ve vodách jezera Texcoco ztratili i značnou část pokladu, který si při pobytu v Tenochtilánu nashromáždili. I přes všechny ztráty se jim z města podařilo prehnout.⁷⁹

Dorazili až na horu Otoncalpoco, kde si mohli konečně odpočinout. Dne 7. července 1520 sestoupili z horského hřebene až k městu Otumba. Zde jim cestu zahradila Aztécká armáda. Na Španěly se vrhla ohromná přesila a tlačila se na ně a jejich spojence. Bitva trvala několik hodin. Španělům se dařilo odolat jen díky schopnostem jízdy a statečnosti Tlaxcalských spojenců. Postupně ale přestali držet formace a celá Španělská armáda se začala rozpadat. Nakonec si Cortés všiml honosně oděného indiána na nosítkách a usoudil, že se jedná o velitele. S pomocí jízdy se k němu přes všechny nepřátele prodral a s nasazením vlastního života ho strhl z nosítek a zabil. Aztécké vojsko se po ztrátě svého velitele stalo nekoordinovaným. Netrvalo dlouho a Španělé slavili vítězství. Opět se prokázalo, že je Cortés geniální velitel. Po bitvě se vydali na sever do oblasti zvané Tlacopan. Tuto cestu si vybrali, protože byla jen řídce osídlená. Dne 11. července 1520 dorazili vyčerpaní do Tlaxcaly. V bojích v Tenochtitlánu zemřely stovky Španělů a tisíce indiánských spojenců. Všichni přeživší byli bez výjimky zraněni. Kromě toho přišli při útěku o všechna děla

⁷⁸ Tamtéž, s. 93–94.

⁷⁹ <https://www.thoughtco.com/the-night-of-sorrows-2136530> [30. 3. 2017].

a téměř všechny koně. Jediná výzbroj, která jim zůstala, se skládala z mečů, kuší a kopí. Španělé proto tuto část výpravy nazvali La Noche Triste – Noc smutků.⁸⁰

6. Pád aztécké říše

6.1 Příprava na odvetu

V Tlaxcale Španělé několik týdnů odpočívali, doplňovali zásoby a léčili své raněné. Obzvláště vážně na tom byl Cortés. Dva prsty na noze mu ochrnuly. Na hlavě měl velikou tržnou ránu. Jeho lebka byla na tom místě roztržena, proto mu museli vyjmout část kosti. Po několik dní byl upoután na lůžko. Ostatní na tom nebyli o mnoho lépe. Tlaxcalané se k nim chovali velmi zdvořile, i oni se chtěli pomstít za Truchlivou noc. Dobrému chování pomohlo i to, že se s nimi Španělé podělili o kořist získanou v Tenochtilánu. Cortés byl ochoten věnovat i větší množství zlata. Ale skupina, která ho měla dopravit z Veracruz, byla přepadena a poklad ztracen.⁸¹ Další problém nastal, když nespokojení vojáci z Narvárezovi skupiny, která utrpěla největší ztráty při bojích o Tenochtitlán, podali petici. Většina vojáků nechtěla dále pokračovat v tažení a chtěla se vrátit do Veracruz. To Cortés nemohl dopustit. Využil veškerého umu, aby přesvědčil nespokojené. Dovolával se prastaré kastilské cti a působil na jejich pýchu. Nakonec mužstvo přesvědčil. Vojáci byli sice nespokojení, ale odhodlání výpravu dokončit za každou cenu.⁸²

Ještě větší hrozbu pro španělský podnik představovalo zvolení nového aztéckého vládcе. Po Moctezumovi nastoupil jeho bratr Cuitlahuac, který se proslavil největší nenávistí k cizincům. On sám vedl indiány při Truchlivé noci. Po útěku Španělů z Tenochtilánu se pevně chopil moci. Začal organizovat vojsko a vymýšlet nové bojové taktiky. Zabavené kastilské meče dal například přivázat na kopí, aby se tak vypořádal s jízdou. Teď se díky němu Aztékové rozhodli ke svému odvěkému nepříteli Tlaxcale vyslat posly. Ti předložili návrh radě, aby odložili společné spory a vypořádali se Španěly. Návrh spojení vyvolal veliké debaty a rozdělil Cortésovy spojence na dvě poloviny. Šikotenkatl byl jednoznačně pro spojení s Aztéky. Mašiška chtěl pomoci Španělům. Výměny názorů v radní síni přerostly až k násilí, kdy Šikotenkatl napadl Mašišku. Nastal zlomový okamžik. Díky létům křivd a útlaku od Aztéků se Taxcalané rozhodli zachovat Cortésovi věrnost a dále ho podpořit. Tímto zachránili

⁸⁰ KAŠPAR, Oldřich, MÁNKOVÁ, Eva, *Dějiny Mexika*, Praha 1999, s. 61–62.

⁸¹ PRESCOT, s. 403–404.

⁸² Tamtéž, s. 405–406.

Španěly, kdyby se je toho dne rozhodli do jednoho pobít, nezmohli by se na větší odpor.⁸³ Po těchto událostech začal Cortés pracovat na utužení spojení. Chtěl ukázat, že Španělé neztratili na síle. Proto si začal postupně podrobovat území kolem Tlaxcaly. První z nich byla oblast Tepeaca. Španělé vytáhli 1. srpna 1520 z Tlaxcaly. Měli k dispozici sedmnáct koní, šest kušíníků, čtyři sta dvacet vojáků a dva tisíce indiánských válečníků. Takto vybaveni dorazili do několik kilometrů vzdálené Tepeacy. Město již bylo opevněné. Cortés vyzval posádku, aby se vzdala, ta ale odmítla. Následoval krátký boj. Nepřátele bez větších problémů rozmetala jízda. Zbytek obyvatel se po bitvě vzdal.⁸⁴

Město bylo přejmenováno na Villa Segura de la Frontera (Město bezpečnosti na hranicích). Villa Segura měla důležitou strategickou pozici neboť, ležela na cestě z Veracruz a dala se z něj v případě nutnosti dobře bránit Tlaxcala. Ve městě byla vytvořena samospráva. Španělé se začali z Villa Segura vydávat na tažení proti Aztéckým vazalům. Postupně si podrobili okolní území. Bylo zhotoveno železo, se kterým se cejchovali zajatci. Zhruba za čtyřicet dní zpacifikovali okolní státy Quecholac, Tecamachalco, Guayavas a další. V době, kdy Španělé podrobovali toto území, zemřel vládce Cuitlahuac na neštovice. Místo něj nastoupil Cacamatzin. Ten začal mobilizovat. Do každého vazalského státu nechal poslat značné posily. Nechtěl přijít o další území.⁸⁵

Cacamatzin se snažil upevnit svoji moc. Odpouštěl některým vazalům tribut a jmenoval je na vysoké posty v Tenochtilánu. Stále se snažil obnovit vztahy s Tlaxcalou, ale marně. Dále nechal opevnit a opravit hlavní město. Jeho diplomatické snahy vnímali vazalové spíše negativně. V aztécké říši platilo, že pokud vladař nevládl silou, nevládl vůbec. Proto se některá území podílela na mobilizaci vojska jen malými počty vojáků. Na začátku října 1520 plánoval Cacamatzin tažení proti Tlaxcale, aby ukončil její spojení se Španěly. Díky nedostatku vojenské síly ale musel tento pokus odvolat. Místo toho se rozhodl obsadit města Cuauhquecholand a Itrzyocan. Chtěl zablokovat cestu z Chollolanu dál do Mexika.⁸⁶

Cortés se dozvěděl o pochodu aztéckých vojsk. Proto se vydal ke Cuahquechollandu, aby Cacamatzinův plán překazil. Španělé dorazili s dvěma sty pěšáky, třinácti jezdci, a třiceti tisíci tlaxcalskými válečníky před brány města.

⁸³ Tamtéž, s. 407–408.

⁸⁴ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 409–411.

⁸⁵ Tamtéž, s. 412–413.

⁸⁶ VODIČKA, s. 104–105.

Zdejší posádku přemohli jen s malými ztrátami. Aztécká armáda dorazila o několik hodin později. Město již bylo v Cortésových rukou. Strhla se bitva. Aztécké oddíly byly nuceny ustoupit. Stáhly se do Itrzyocanu. Španělé je pronásledovali a dobyli město. Cuauhquecholand a Itrzyocan přislíbili věrnost Španělské koruně. V druhé polovině roku 1520 vypukla v Mexiku epidemie neštovic. Na chorobu zemřely tisíce indiánů. Dne 4. prosince roku 1520 zemřel i Cacamatzin. Tím skončila hlavní ofenziva proti Tlaxcale. Jeho smrt vedla k oslabení vazalských vztahů Tenochtitlánu. Mnoho aztéckých spojenců se přidalo ke Španělům.⁸⁷

Na místo Cacamatzina byl zvolen Cuauhtemoc. Hned po nástupu na trůn odpustil všem vazalským státům placení tributu. Jeho jednání bylo opět považováno za slabost. Cortés získal další spojence. Dále se Cuauhtemoca rozhodl nepodnikat další výpady proti Španělům a začal opevňovat Tenochtilán a města, která střežila jeho vstup. Chtěl získat strategickou výhodu. Tencohtitlán se dal dobře bránit. Jezero Texcoco zároveň poskytovalo dostatek potravin, aby ve městě mohli zůstat několik měsíců.⁸⁸

Cortés se začal připravovat na další pochod k Tenochtilánu. Na Hispaniolu vyslal čtyři lodě, aby jejich posádka pořídila koně, zbraně, střelný prach a naverbovala další vojáky. Současně začal cvičit indiánské oddíly, které se k němu přidaly. Martin Lopez měl rozebrat třináct brigantin a připravit je na cestu do Texcoca. Cortés potřeboval lodě, aby se mohly účinně postavit kánoím. Z nich mohli indiáni na Španěly neustále pálit šípy. Dále do přístavu v Chiahuitztlu připlulo nezávisle několik lodí z Kuby. Některé posádky se ihned dobrovolně přidaly ke Cortésovi. Jiné byly donuceny. K dalším bojům docházelo jen zřídka, obě strany si potřebovaly odpočinout. Po několika týdnech byly přípravy dokončeny.⁸⁹

⁸⁷ Tamtéž, s. 105–106.

⁸⁸ CORTÉS, s. 111.

⁸⁹ <https://www.thoughtco.com/the-siege-of-tenochtitlan-2136531> [31. 3. 2017].

6.2 Pád aztécké říše

Dne 28. prosince roku 1520 vyrazili Španělé z Texcoca do Tenochtilánu. V počtu šesti set vojáků, z toho čtyřicet jezdců, osmdesát arkebuzníků a střelců s kušemi. Měli devět děl a slušnou zásobu střelného prachu. Před nimi pochodovalo vojsko spojenců. Kronikáři odhadovali, že mohlo mít sto deset až sto padesát tisíc válečníků. Není jisté, kolik jich přesně bylo. Skutečný počet se ale mohl blížit těmto odhadům. Všechny spojenecké pluky používaly evropský styl boje, který buď pochytily od Španělů, nebo byly Španěly přímo vycvičeny.⁹⁰

Cortésova armáda pochodovala k pobřeží jezera Texcoco, kde si chtěla vytvořit předsunutou základnu. Z ní by pak podnikal výpady na okolní města, a tak odřízl Tenochtitlán od zásob a utvořil kolem něj blokádu. Celá armáda pochodovala přes příkré pohoří, které oddělovalo východní náhorní plošinu od západní. Tato cesta byla velmi náročná. Cortés ji vybral, aby se vyhnul zbytečným střetům. S velkými obtížemi se Španělům a jejich spojencům podařilo překonat pohoří. Při sestupu si všimli signálních ohňů, které varovaly Aztéky před příchodem cizinců. Za několik dalších hodin dorazili do malého města Coatepec, kde se přes noc utábořili. Od Texcoca bylo vzdálené jen čtyři kilometry. Cortés chtěl dobýt Texcoco kvůli jeho strategické poloze. Z něj by pak mohl řídit útok na Tenochtilán. Události se ale vyvinuly jinak.⁹¹

Druhý den ráno dorazilo poselstvo od vládce Texcoca Koanaka. Ten sliboval věrnost španělské koruně v boji proti Aztékům. Dne 31. prosince roku 1520 vstoupil Cortés v čele svých oddílů do Texcoca. Byli ubytováni v Nezahualpilliho paláci, který patřil bývalému vládci Texcoca. Brzy zjistili, že bylo celé město evakuováno. Většina obyvatel odešla buď do Tenochtilánu nebo do hor. I Koanako uprchl. Cortés se rozhodl situaci využít. Jako vládce města nechal jmenovat Ixtlixochotliho. Ten byl nakloněn Španělům a stal se z něj nesmírně cenný spojenec. V Texcocu byla založena předsunutá základna. Sloužila jako výchozí bod pro další vojenské operace proti Aztékům.⁹²

⁹⁰ PRESCOT, s. 420–421.

⁹¹ Tamtéž, s. 424–426.

⁹² Tamtéž, s. 427–428.

Prvním úkolem bylo rozšířit zavodňovací kanál, aby se z Texcoca daly dopravit brigantiny na stejnojmenné jezero. Na rozšíření kanálu pracovalo každý den sedm až osm tisíc indiánů. Španělé v Texcocu strávili dvanáct dní. Dalšímu připojení okolních měst bránila oblast zvaná Iztapalapa. Byla věrná Aztéckému vládci Cuauhtemocovi. Cortés se ji proto rozhodl napadnout. Španělé zanedlouho dorazili do Iztapalapy s třinácti jezdci, dvaceti střelci s kušemi, šesti střelci s puškami a sto dvaceti vojáky. Opět je doprovázely oddíly z Tlaxcaly.⁹³

Město bylo z poloviny postaveno na vodě. Tvořila ho síť vodních kanálů. Domy zde stály na dřevěných kůlech, které se tyčily nad vodní hladinou. Jakmile obyvatelé spatřili vojáky, začali prchat. Španělé na nic nečekali a začali rabovat. Shromažďování lupu přerušily až výkřiky spojenců. Iztapalapané vypustili hráze a snažili se dobyvatele utopit. Naštěstí pro Španěly se ztratilo jen několik sudů se střelným prachem. Následoval krátký boj. Španělé ztratili dva vojáky a několik Tlaxcalanů. Museli se stáhnout zpět do Texcoca.⁹⁴

Po návratu se Cortés snažil upevnit vztahy se spojenci. Hrozilo, že se opět přikloní k Aztékům. Díky špatné situaci nebyli Španělé schopni hájit zabraná území. Rozhodli se proto obsadit oblast kolem jezera Chalca. Měla strategický význam. Vedla z ní přímá cesta z Tlaxcaly. Většina tamních obyvatel byla pod nadvládou Aztéků. Cortés vyslal Gonzalo de Sandoval, aby podpořil místní v boji. Téměř další měsíc trvalo, než obsadil celé Chalco. Byly zapotřebí další posily z Texcoca a Tlaxcaly. Bezmála osm tisíc válečníků. Začátkem února 1521 bylo dobyt jedno z největších nepřátelských území Xaltocan. Tím se podařilo vytvořit linii opěrných bodů z Tlaxcaly až do Texcoca. Aztékové se stáhli do měst v okolí Tenochtitlánu.⁹⁵

Španělé postupovali až do blízkosti Tlacopan, který střežil vchod do Tenochtitlánu. Cortés velel útoku. Tlacopan byl za pomoci spojenců dobyt. Dále ho používali jako základnu pro vpád do Tenochtitlánu. Cortés byl znovu nucen ustoupit 18. února kvůli značnému tlaku, který vyvinuli Aztékové. Aby bylo možné zásobování z Veracruz, Španělé museli bránit města v jižní části Mexického údolí. Prudké boje trvaly až do poloviny dubna 1521.⁹⁶

Dne 28. dubna roku 1521 byla práce na třinácti brigantinách dokončena. Byla na ně přidělována děla. Každou z nich obsluhovalo pětadvacet mužů. Cortés následovně

⁹³ BERNAL, *Pravdivá historie I*, s. 439–440.

⁹⁴ Tamtéž, s. 441–442.

⁹⁵ VODIČKA, s. 114.

⁹⁶ Tamtéž, s. 115–117.

pánoval dobýt tři města, která střežila přístupové hráze do Tenochtitlánu. Rozdělil proto vojsko do tří částí. Pedro de Alvarado velel třiceti jezdcům, osmnácti střelcům s kušemi a mušketami, sto padesáti pěšákům a pětadvaceti tisícům tlaxcalských válečníků. Měli dobýt Tacubu. Druhé posádce velel Cristóbal de Olid. Skládala se z třiceti tří jezdců, osmnácti střelců s kušemi a mušketami. Dále ze sto šedesáti pěšáků a dvaceti tisíc indiánských válečníků. Olid měl obsadit Coyoacán. Třetí skupině velel Gonzalo de Sandoval. Cortés mu dal k dispozici dvacet čtyři jezdců, čtyři arkebuzníky, třináct střelců s kušemi a sto padesát pěšáků. Doprovázelo je třicet tisíc indiánských spojenců. Měli dorazit k městu Iztapalapa, zničit ho a pokračovat do Coyoacánu. Cortés měl po obsazení měst vyplout s brigantinami z Texcoca.⁹⁷

Města kolem Tenochtitlánu byla téměř vylidněna. Rodiny buď odešly do hor, nebo se přidaly k posádce v Tenochtitlánu. Výjimkou nebyla ani Tacuba. Alvarado ji proto bez větších problémů 13. května 1521 obsadil. Španělé tedy měli pod kontrolou první vstup do Tenochtitlánu. Současně rozbořili potrubí na rozvod pitné vody, které se poblíž města nacházelo. Tím od ní odřízli Tenochtilán. Španělé, aby mohla jízda projet, opravili v Tacubě mosty a zasypali kanály. Alvarado také pořádal vojenské výpady po hrázi do Tenochtitlánu. Postup se vždy zarazil u nepřátelských barikád. Další obsazené město byl Coyoacán. Nacházel se jen čtyři kilometry od Tacuby. Olid ho bez větších obtíží dobyl. Následující dny podnikal vojenské výboje a snažil se opravit cestu vedoucí do Tenochtitlánu, která byla velmi dobře střežena. Olid se proto rozhodl počkat na Cortése, až připluje s brigantinami. Mezitím odrážel útoky Aztéků v Coyoacánu⁹⁸

Jakmile dorazila zpráva že Olid a Alavarado úspěšně splnili své úkoly, vyrazil Sandoval do Iztapalapy. Zde se strhla prudká bitva. Většina města byla vypálena, zbytek zabrali Španělé. K Sandovalovi se přidal i Cortés s brigantinami. Požár v Iztapalapanu přilákal velký počet nepřátelských kánoí. Když se přiblížily na dostřel děl, vyrazil proti nim Cortés. Brigantiny si razily cestu nepřátelskými čluny. Netrvalo dlouho a většina indiánů se dala na útěk. Cortés je neúnavně pronásledoval. Do přístavu v Tenochtitlánu se jich vrátila jen malá část. Zbytek byl zmasakrován nebo se utopil. Na další odpor se Aztékové nezmohli. Španělé si tak podrobili značnou část jezera Texcoco.⁹⁹

⁹⁷ CORTÉS, s. 114–115.

⁹⁸ Tamtéž, s. 116–117.

⁹⁹ PRESCOT, s. 472–473.

Cortés využil vítězství a vylodil se u pevnosti Xoloc, kterou rychle obsadil a vytvořil zde hlavní stan pro další postup do města. Pevnost se nacházela na jedné z hrází a přímo navazovala na tu, která vedla z Coyoacánu. Z Xolocu vedla přímá cesta do Tenochtilánu a umožňovala tak kontrolu nad jeho jižní částí. Aztékové se proto snažili dobýt pevnost zpět, boje trvaly šest dní, ale díky dobrému opevnění a dělům, se ji Španělům podařilo udržet. Cortés plánoval přesunout brigantiny do jižní části jezera, proto nechal zbourat část hráze, aby mohly proplout. Španělé tedy ovládali dvě hlavní cesty do Tenochtilánu, jižní a západní. Severní přístupová cesta navazovala na hráz vedoucí z Iztapalapanu. Tu po několika dalších dnech obsadil Sandoval. Tímto byli Aztékové odříznuti od zbytku Mexika.¹⁰⁰

Španělé zaútočili 31. května 1521. Cortés využil veškeré síly, které měl v tu dobu k dispozici. V táborech nechal jen malou posádku. Postupně se přes hráze probili až do města, kde ztratili podporu brigantin, kvůli svému velkému ponoru totiž nemohly vplout do malých zavodňovacích kanálů. Postup jim velmi ztěžovali indiánští lukostřelci, kteří je ostřelovali ze střech domů, které proto musely být bourány. Nehledě na tyto komplikace se dobyvatelům podařilo dostat až do velkého chrámového komplexu. Boje se přesunuly do hlavního chrámu, kde Španělé začali bořit Aztécké modly, což vyburcovalo obránce, kteří zahájili ofenzivu. Španělé byli donuceni se pro tento den stáhnout, celkově neutrpěli téměř žádné ztráty.¹⁰¹

Následovalo systematické ničení Tenochtitlánu. Ke Španělům se přidali další spojenci. V důsledku bojů byly zničeny paláce Axayacatla a Moctezumy. Cortés chtěl urychlit španělský postup, proto se snažil založit tábor uvnitř Tenochtitlánu. Plán ale ztroskotal při jeho realizaci, když utrpěli ohromné ztráty a šedesát z nich bylo zajato. Cuauhtemoc, potěšen předešlým vítězstvím, chystal protiútok. Dne 20. června 1521 zaútočil souběžně na všechny španělské tábory, které hlídaly vstupy do Tenochtilánu. Boje trvaly celé dva dny. Dne 23. června se Aztékové rozhodli soustředit veškerou svoji vojenskou sílu na Alvarádův tábor. Kvůli špatnému načasování je ale Španělé včas odhalili a dokázali udržet tábor. Cuauhtemoc musel odvolat ofenzivu a stáhnout veškeré své oddíly zpět do Tenochtilánu.¹⁰²

Na Cortésových vojácích se začala projevovat únava. Kvůli období dešťů byla velká část z nich nemocná a neschopná podnikat další vojenské výpady do města. Jejich

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 474–475.

¹⁰¹ VODIČKA, s. 127–129.

¹⁰² Tamtéž, s. 130–133.

odhodlání bylo dále podrobeno zkoušce, když Aztékové obětovali zajaté Španěly na vrcholu pyramidy. Oběti stáhli z kůže a usekali jim údy. Svědky této události byli všichni vojáci v táborech. Brutální čin zde nekončil, zohyzené části těl byly zaslány ke Cortésovým spojencům, měly je odradit od další spolupráce se Španěly. Cuauhtemocův plán fungoval, spojenci odešli a jediný kdo zachoval věrnost, byly Tlaxcala a Texcoco.

Cortésovy oddíly i přes neustálé útoky Aztéků pronikaly dál do města. Velkou zásluhu v tomto ohledu měly brigantiny, které spolehlivě ničily indiánské kánoe a umožňovaly tak Španělům pohyb po Tenochtitlánu. Spojencům se podařilo trvale odříznout Aztéky od zásob potravin. Dokonce při jednom z útoků na město zasypali studnu, což byl poslední ze zdrojů pitné vody. Španělé dále zasypali většinu kanálů a opravili většinu cest, aby mohla jízda pohodlně jezdit. Cortés s ohledem na úspěchy vyslal ke Cuauhtemocovy posly s nabídkou míru.¹⁰³

Aztécký vládce byl ohledně nabídky nerozhodný. Jeho rádci ho ale přesvědčili, aby odmítl. Rozhodl se tedy shromáždit veškeré své síly a zatím v největším počtu zaútočit na Španěly. Boje trvaly dvanáct dní a neustávaly ani v noci. Přes všechny snahy se Aztékům nepodařilo prorazit španělskou obranu. Nepomohlo jim ani spojenectví s blízkým městem Xochimilcem. Jeho oddíly byly rozprášeny jízdou, dříve než se stačily dostat do Tenochtitlánu. Jakmile se zpráva o neúspěšné ofenzivě dostala k okolním městům, ihned se připojila zpět ke Cortésovi. Protiúder si vybral velkou daň na hlavním městě. Aztékům už téměř došly zásoby. Obyvatelé se museli živit krysami, a dokonce zde byly i případy kanibalismu. Koncem června 1521 propukla další epidemie neštovic a hladomor. Na ulicích a v příkopech Tenochtitlánu se začaly kupit stovky mrtvol. Španělé začali projevovat soucit. Indiánští spojenci masakrovali muže, ženy i děti. Cortés se rozhodl soustředit veškeré dostupné síly na největší čtvrť v Tenochtitlánu, zvanou Tlatelolco.¹⁰⁴

Španělé měli ze všech stran postupovat do města a současně se setkat ve čtvrti Tlatelolco. Po cestě opět viděli hlavy svých spolubojovníků naražené na kůly. Gutiérrezovi de Badajozu a Pedrou de Alvaradovi se po několikahodinových bojích podařilo dobýt Huitzilopochtliho pyramidu. Na jejím vrcholu zapálil velký oheň. Další čtyři dny trvalo, než se všechny španělské oddíly setkaly uprostřed města a zajistily si tak neomezený průchod do jeho dalších částí. Cuauhtemoc a jeho válečníci

¹⁰³ BERNAL, C., Díaz, *Pravdivá historie dobývání Mexika II.*, Praha 1980, s. 45, 49, 54–55.

¹⁰⁴ VODIČKA, s. 137, 139.

se stáhli do čtvrtí města, které byly odděleny vodou. Následovaly dva dny, kdy se nebojovalo. Cortés čekal na odpověď od mírového poselství. To se opět vrátilo s nepořízenou. Boje začaly nanovo.¹⁰⁵

Do 27. července 1521 bylo obsazeno sedm osmin města. Na ulicích byly tisíce mrtvol a všude kolem se linul nepředstavitelný zápach. Cortés se připravoval na závěrečný útok. Dne 13. srpna se všechny španělské oddíly sešikovaly proti obráncům na náměstí Tlatelolco. Boj byl velmi tvrdý, nakonec se jim ale podařilo přemoci poslední zbytky aztécké obrany. Ve stejnou dobu vyplulo z Tenochtilánu několik kánoí. V patách jim byly brigantiny s velitelem Garcíou Holguínem. Když je dohonily a chystaly se je rozstřílet, vystoupil z jejich řad mladý bojovník. Ukázalo se, že to byl Cuahtemoc, žádal aby ho dovedli ke Cortésovi. Tímto skončilo třiadevadesátidenní obléhání hlavního města aztécké říše Tenochtilánu.¹⁰⁶

V noci po aztécké kapitulaci se nad Mexikem rozpoutala ohromná bouře. „*Jako by božstva Anahuaku, vyplašená a zahnaná ze svých dávných sídel, byla odnášena s jekem a rykem v smršti, navždy ponechávající padlé hlavní město jeho osudu,*“.¹⁰⁷ Boj o hlavní město si na obou stranách vybral velkou daň. Podle nejnižších odhadů padlo sto tisíc Aztéků. Navíc v bojích zahynulo nejméně třicet tisíc indiánských spojenců. I Španělé měli velké ztráty, padlo jich přes dvě stě. Cortés dovolil, aby mohli přeživší bezpečně opustit Tenochtilán. Většina z nich byla těžce zraněna a podvyživena. Španělé nebyli spokojeni se získanou kořistí, proto podrobili Cuahtemoca a jeho velmože tortuře. Přivázali je ke kamenným kvádrům a pod nimi rozdělali oheň. Po hodinách strávených v bolestech jim konečně prozradili, kde se nacházel zbytek zlata. I tak se ale jednalo jen o malý obnos. Většina aztéckého pokladu byla totiž ztracena při Truchlivé noci.¹⁰⁸

¹⁰⁵ BERNAL, *Pravdivá historie II*, s. 60–61, 63–64.

¹⁰⁶ VODIČKA, 140–142.

¹⁰⁷ PRESCOT, s. 520–521.

¹⁰⁸ VODIČKA, s. 143.

6.3 Další Cortésovy výpravy a jeho smrt

Po pádu aztécké říše téměř všechny státy v Mexiku přísahaly věrnost Španělům. Tenochtitlán byl přebudován, a jeho název se změnil na Ciudad de Mexiko. Na jeho přestavbě se podílely tisíce indiánů. Dále byla v hlavním městě vybudována katedrála sv. Františka, a k obraně postavena pevnost Citadela Matadero. Většina vodních lagun kolem města byla zasypána a celá krajina se začala přetvářet podle evropských norem. Cortés několik dní po dobytí Tenochtilánu poslal loď se získaným pokladem do Kastilie, jež byla ale napadena francouzskými korzáry a poklad byl ztracen. Další úpravy Ciudad de Mexiko a okolní krajiny trvaly několik let. Dne 15. října roku 1522 byl Cortés jmenován generálním kapitánem, guvernérem a nejvyšším soudcem Nového Španělska. Byl uznán za činy, které vykonal. Dále si postupně podrobil území až ke Guatemale. Následovala stavba lodí, které se snažily prozkoumat pobřeží Tichého oceánu. Španělé chtěli najít cestu do Indie. Téměř osudnou se Cortésovi roku 1524 stala výprava do Hondurasu.¹⁰⁹

Cortés vyslal Christobala de Olida, aby v Hondurasu založil osadu. Události se ale vyvinuly jinak. Olid obsadil město Naco a vybudoval osadu Triunfo de Cruz. Po těchto úspěších zjednal vlastní pravomoc, nezávislou na té Cortésově. Trvalo velmi dlouhou dobu, než se generální kapitán o zpronevěře dozvěděl. Vyslal tedy kapitána Francisca de Las Casas, aby zajistil pořádek. Jeho výprava ale ztroskotala blízko města Naco, a posléze byla zajata Olidem. Nakonec se Las Casasovi podařilo vyburcovat mužstvo, sesadit Olida a popravit ho. O těchto událostech neměl Cortés ani ponětí, domníval se, že je Las Casas mrtev, proto se koncem října 1524 vydal na pochod k Hondurasu, aby situaci vyřešil sám. K dispozici měl početnou armádu. Doprovázel ho i zajatý Cuahtemoc a několik dalších aztéckých hodnostářů. Pochodovali přes bažinatou nížinu, která se táhla kolem řeky Tabasco. Díky zamokřenému terénu byla cesta velmi náročná. Než zdolali sto kilometrů, museli Španělé postavit přes padesát plovoucích mostů. Další problémem bylo zásobování. Když indiáni viděli, přicházet Španěly, ihned vypálili vesnici a utekli. Nezůstaly v ní tak zásoby, které potřebovali. Tyto problémy trvaly až do února roku 1525.¹¹⁰

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 144–145.

¹¹⁰ PRESCOT, s. 540–541.

Toho roku Cortés zjistil, že zajatý Cuahtemoc naplánoval vzpouru. Mělo k ní dojít po celém Mexiku, domorodci se chtěli spojit a vyhnat Španěly. Cortés Cuahtemoca ihned konfrontoval a dal ho zatknout. Bývalý tlatoani celé spiknutí popřel, ale i přes to byl oběšen na velkém stromu ceiba spolu s několika dalšími indiánskými hodnostáři. Po těchto událostech Španělé dorazili do provincie Aculan, kde se nacházelo město Peten, které stálo na ostrově uprostřed jezera. Peten patřil vypovězenému kmeni Mayů, kteří dovolili výpravě se zde utábořit. Španělé po krátkém odpočinku pokračovali přes pohoří Sierra de los Pedernales. Zde je čekal nejnáročnější úsek cesty. Na příkrých stezkách zahynulo šedesát osm koní. Pochod přes pohoří jim trval celých dvanáct dní, třebaže cesta měla jen dvacet čtyři kilometrů. Zbídačeni a v polovičním počtu dorazili konečně do města Naco. Až zde se Španělé dozvěděli, že se situace uklidnila. Cortés se snažil vysílat další výpravy do okolních oblastí a dokonce plánoval tažení do Nicaraguy, které ale musel přerušit kvůli nepokojům v Mexiku.¹¹¹

Nedlouho po návratu z Nicaragui byl Cortésovi doručen dopis od úředníka Zuaza, a v něm stálo, že za Cortésovi nepřítomnosti došlo k neshodám mezi místodržícími. Ti obdrželi zprávu, že Cortés zahynul v Hondurasu. Na nic nečekali a chopili se sami moci. Začali rozprodávat Cortésův majetek, a dokonce za něj dali odsloužit smuteční mši. Když generální kapitán tuto informaci zjistil, ihned nasedl na loď a vydal se do Veracruz. Těsně po vyplutí se ale strhla bouře. Cortés a jeho posádka neměli jinou možnost než se vrátit do města Naco. Znovu vyplout se mu podařilo až 25. dubna 1526. Tentokrát je bouře zastihla, když pluli kolem Kuby. Zde se vylodili a několik dní si odpočali. Cortés totiž trpěl zápallem plic a musel zůstat v klidu. Dne 16. května 1526 se opět vydal na moře. Do Ciudad de Mexiko se vrátil doprovázen triumfálním průvodem tisíce lidí. Ihned po návratu dal zatknout místodržící a místo nich jmenoval nové. V tu samou dobu připlul do přístavu v San Juan de Ulua královský zmocněnec Luis Ponce de León, aby zahájil vyšetřování proti Cortésovi.¹¹²

Cortés byl místodržícími obviněn z nedbalého plnění příkazů španělské koruny. Ihned po připlutí vydal Luis Ponce de León několik nařízení. Prvním z nich bylo to, že Cortés ztratil post generálního kapitána. Dále se proti němu začaly shromažďovat důkazy. Vyšetřování bylo záhy přerušeno Leónovou smrtí. Veškeré své pravomoci přenechal Marcosu de Aguilarovi, ten se tak stal zastupujícím guvernérem. Díky jeho stáří přežil Leóna jen o několik měsíců. Místo něj nastoupil pokladník

¹¹¹ Tamtéž, s. 543, 545, 547–548.

¹¹² BERNAL, *Pravdivá historie II*, s. 249, 259, 262.

Alonso de Estrada. Vyšetřování bylo znovu zahájeno. Estrada si počínal velice nemístně. Dále obviňoval Cortése i jeho vojáky z neplnění rozkazů. Napětí narostlo do takové míry, že byl Cortés nucen uchýlit se na své panství v Coyoacánu, kde čekal na Estradovo rozhodnutí.¹¹³ Díky Estrádově neschopnosti pokračovalo vyšetřování až do roku 1528. Soudní komise tedy rozhodla, aby se Cortés dostavil do Kastilie a vysvětlil situaci sám. Na cestě ho doprovázelo několik aztéckých a tlaxcalským velmožů, mezi nimiž byl i Moctezumův syn. Dále s sebou vezli i zlato v hodnotě dvou set tisíc pesos. Dne 13. května 1528 výprava dorazila do přístavu Palos, kde na spavou nemoc zemřel Gonzalo de Sandoval, pro Cortése to byla velká rána, ale nezabránila mu v pokračování do Španělska. Do Toleda se na slyšení u krále Karla V. dostal až 6. července 1529. Zde se mu podařilo obhájit své činy a byl jmenován markýzem Oaxackého údolí. Dostal panství v Mexiku, které zahrnovalo více než dvacet velkých měst, vesnic a třiatdacet tisíc vazalů. Dále byl jmenován vojenským velitelem Nového Španělska, byla mu svěřena pravomoc podnikat objevné plavby v Pacifiku a právo vládnout jím podrobeným územím.¹¹⁴

Na začátku roku 1530 se Cortés a jeho nová manželka Juana de Zuñiga nalodili na loď a vypluli do Nového Španělska. Bez problémů dopluli až na Hispaniolu, kde několik dalších měsíců čekali, až se zformuje nová rada a bude ustanoveno úřednictvo. Dne 13. května roku 1530 Cortés, pokračoval do Veracruz, odkud se za několik dalších dní vydal do Tlaxcaly, kde dal vyhlásit své nové pravomoci. Díky dalším nepříjemnostem z řad úředníků v Ciudad de Mexiko se Cortés rozhodl odstěhovat do města Cuernavaca, ve kterém si postavil majestátní palác, a dále se věnoval obhospodařování svého velkého území. V dalších letech Cortés pořádal své neslavné objevné plavby. Za zmínku stojí ta z roku 1533, kdy byli námořníci schopni doplout až na Kalifornský poloostrov. Dále roku 1539 nechal vypravit tři lodě pod velením kapitána Ulloa. Ten se dokázal dostat až do horního cípu Mexického zálivu a završil tak Cortésovy námořní objevy, které ho až do jeho smrti zanechaly ve velkých dluzích.¹¹⁵

¹¹³ Tamtéž, s. 269, 271, 279, 284.

¹¹⁴ PRESCOT, s. 553–554, 557–558.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 559, 561–562, 564.

Cortés se opět musel vydat do Kastilie, aby tam obhájil své pravomoci proti místodržícím v Mexiku. Na začátku roku 1541, ho zde král Karel V. požádal o pomoc při výpravě do Alžíru, která měla skoncovat s pirátstvím a umožnit tak lodní obchod, ale i přes všechnu Cortésovu snahu výprava skončila katastrofálně. Jeho loď se ještě před doplutím na místo potopila a on téměř zahynul spolu se svým synem Martinem Cortésem. Ostatní posádky lodí neměly o mnoho větší štěstí. Celou výpravu provázelo špatné velení, proto se ani armáda nedokázala efektivně zformovat. Na konci roku 1541 válečná rada rozhodla o stažení veškerých vojenských sil z Alžíru. Cortés protestoval a dožadoval se, aby mu byla svěřena část vojska, ale marně. Vrátil se tedy zpět na královský dvůr, kde čekal na slyšení u krále.¹¹⁶

Cortésovi se ale další audience u Karla V. nedařilo dosáhnout, proto se mu roku 1544 rozhodl napsat dopis, ve kterém podrobně vylíčil svou situaci. Ale ani tímto krokem neuspíšil jeho rozhodnutí. Po dalších třech letech se rozhodl, že již nebude dále čekat a vrátí se do Mexika. Jeho cesta skončila v Seville, kde u něj propukla nemoc. Když už bylo téměř jisté, že chorobu nepřekoná, nechal sepsat závěť. V ní odkázal většinu svého majetku synu Martinovi. Správu území rozdělil mezi své přátele. Za vykonavatele poslední vůle a poručníky svých dětí jmenoval vévodu Medinu Sidoniú a markýze de Astorgu. Těsně před smrtí se uchýlil do vesnice Castileja de la Cuesta, která se nacházela nedaleko Sevilly, kde dne 2. prosince roku 1547 zemřel na úplavici. Byl pohřben se všemi poctami v klášteře San Isidro v Seville. Jeho ostatky byly několikrát přesouvány, až do roku 1823, kdy byla jeho hrobka v nemocnici Ježíše Nazaretského rozbořena mexickými vlastenci a jeho kostra ztracena. Cortés zanechal čtyři děti manželské a pět nemanželských. Dvě z nich dosáhly vysokého postavení. Don Martin a don Luis Cortés se uplatnili v řádu svatého Jakuba. Mužská větev markýzů z Oaxackého údolí vymřela ve třetí generaci. Potomci Cortésových dcer žijí dodnes na Sicílii. Takto skončila poslední léta života dobyvatele aztécké říše Hernána Cortése.¹¹⁷

¹¹⁶ VODIČKA, s. 150.

¹¹⁷ PRESCOT, s. 566, 568–569.

7. Závěr

Tématem bakalářské práce bylo dobytí říše Aztéků v letech 1519–1521. Hlavní pozornost se proto zaměřila na výpravu Hernána Cortése, která vyrazila pod jeho velením roku 1519 z Kuby. Před vyplutím je provázely nesnáze a ještě do poslední chvíle nebylo jisté, jestli vůbec vyplují. Hlavním mužem, který neúspěšně usiloval o zastavení výpravy, byl Diego Velasquez. Španělé tedy odpluli z Kuby a zamířili na Yucatán, kde díky Cortésovu vynikajícímu velení slavili první úspěchy. Dne 25. března vypluli k řece Tabasco, kde zvítězili při prvním velkém střetu s indiánským obyvatelstvem. Na konci června roku 1519 založili Španělé město Veracruz a uzavřeli spojenectví s Totonaky. Následovala jejich společná cesta do Mexika.

V srpnu roku 1519 Španělé překročili Kordillerské pohoří a díky radám od Totonaků zamířili do městského státu Tlaxcala. Cortés doufal, že s ním dokáže navázat spojenectví, protože to byli nepřátelé Aztéků. Do konce září 1519 se díky krutým bojům a brutalitě Cortése nakonec Tlaxcala podvolila, a přijala spojenectví se Španěly, které mělo vydržet až do pádu aztécké říše. Dne 10. Října roku 1519 vyrazily španělské a tlaxcalské oddíly do Chollulanu, kde Cortés zorganizoval převrat, při kterém byla zmasakrována značná část obyvatel města. Výprava se po ustanovení nových loajálních vládců města vydala dále na cestu. Dne 8. listopadu 1519 dorazili Španělé a Tlaxcalané do pevnosti Xoloc, která střežila vstup do hlavního města aztécké říše.

Po týdnu stráveném v Tenochtilánu se Cortés rozhodl pro odvážný plán. 18. listopadu 1519 si vyžádal slyšení u nejvyššího aztéckého vládce Moctezumy a za pomoci lsti ho zajal, Cortés jeho jménem řídil celou aztéckou říši až do března 1520, kdy se musel potýkat s trestnou výpravou vyslanou Diegem Velasquezem. Trestné výpravě velel Pánfilo de Narvárez, který měl za každou cenu dopravit Cortése na Kubu. Cortés neměl jinou možnost, než opustit hlavní město aztécké říše. Aby nad ním neztratil vládu, zanechal zde osmdesát mužů pod velením Pedra de Alvaráda. Narvárezova výprava byla rychle a bez ztrát přemožena, většina mužů se následně přidala ke Cortésovi. Dne 24. června 1520 se Španělé museli vrátit do Tenochtitlánu, aby vyřešili aztéckou vzpouru. Cortés se snažil stabilizovat situaci ve městě ale bez výsledku. V noci 30. června 1520 neměli Španělé jinou možnost, než za ohromných

ztrát ustoupit. 11. července 1520 dorazili ve zbídačeném stavu do Tlaxcaly, kde plánovali odvetu. Tuto část výpravy Španělé nazvali Noc smutků.

Cortés se snažil získat spojence pro napadení Aztéků. Zároveň musel řešit vzpouru ve své vlastní armádě a zvolení nového aztéckého vládce Cuitlahuaca, který se snažil podrýt španělskou autoritu. Cortésovi se i přes všechny tyto problémy podařilo udržet členy výpravy i jejich věrné spojence. Do konce listopadu 1520 Španělé obsadili velkou část území kolem Tlaxcaly a zajistili si tak zásobování z Veracruz. Díky jejich úspěchům se k nim připojily další městské státy. 28. prosince roku 1520 vyrazili Španělé a jejich spojenci na pochod k Tenochtilánu. Kruté boje trvaly několik měsíců. Do konce května 1521 Španělé obsadili všechny přístupové body do aztéckého hlavního města a odřízli ho tak od zásob pitné vody a potravin. 13. srpna 1521 se konala poslední bitva o Tenochtilánu. Španělé zvítězili a stali se tak pány celého Mexika. Cortés v následujících letech pořádal další výpravy, ale žádná z nich nebyla tak významná jako ta, díky níž si podrobil celou aztéckou říši. Roku 1541 se účastnil výpravy do Alžíru, ale i zde se setkal s neúspěchem. Dne 2. prosince roku 1547 při návratu do Mexika zahynul na úplavici.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo vysvětlit důvody, které vedly k rozpadu aztécké říše v letech 1519–1521. Jeden z důvodů vítězství španělské výpravy byl její velitel Hernán Cortés. Tento velikán španělských dějin několikrát prokázal, že si titul zaslouží. Po celou dobu výpravy prokazoval svoje vynikající vojenské schopnosti a nadání taktizovat. Cortés dokázal získat spojence, bez kterých by nebylo možné porazit Aztéky. Tyto předpoklady z něj udělaly nejvhodnější osobu pro tento podnik. Nehledě na Cortésův ohromný přínos se na výsledném úspěchu výpravy podílelo ještě několik dalších faktorů.

Druhým důvodem byla technická vyspělost Španělů. Jejich vybavení bylo na daleko vyšší úrovni, a stejně tak způsob boje, který domorodé kmeny v Mexiku neznaly. Evropský styl boje byl přizpůsoben k zabíjení, aztécký nikoliv. Dobyvatelé používali kvalitní meče, kopí, brnění, kdežto Aztékové šli do boje s obsidiánovými zbraněmi a polonazí. Dalším zásadním faktorem se stala jízda. Domorodci byli zděšeni při pohledu na tato ohromná zvířata. Považovali koně a jezdce za jednu bytost, proto hlavně na začátku tažení nebyli schopni odpovědět na tak ukrutnou sílu. Stejně tak se domorodci báli palných zbraní a děl, které pro ně byly absolutně nepochopitelné. Tyto předpoklady, stejně tak jako ohromná vůle překonat obtíže spojené s výpravou, hrály zásadní roli ve vítězství Španělů.

Dalším důležitým faktorem se stalo aztécké náboženství. Jejich uctívání krvavých božstev znesnadňovalo účinné vedení války proti Španělům a velelo Aztékům raději shromažďovat další oběti než pronásledovat nepřítele. Brutalita jejich náboženství byl také jeden z důvodů proč, když měli možnost, někteří raději konvertovali ke křesťanství. Aztécký život byl protkán dnem i nocí náboženstvím, které bylo interpretováno ve znameních. Nebylo tedy možné ihned účinně odpovědět na blížící se nebezpečí. Museli čekat na vhodnou chvíli, aby nerozzlobili své bohy. Dokonce se i dlouhou dobu domnívali, že Španělé jsou vyslanci velkého boha Quetzalcoatla, proto nemohli v souladu se svou vírou plně vzdorovat, dokud se neprokázal opak. Aztékům se stalo osudným to, že se až téměř do konce drželi svých zásad a nedokázali se přizpůsobit.

Neméně podstatným důvodem bylo samotné Mexiko, které se skládalo z mnoha městských států a malých kmenů. Toto uskupení nefungovalo jako jednotný celek. Aztékové byli svrchovanými pány, kteří vojensky obsadili celé území. Až na výjimky zacházeli se svými vazaly, velmi krutě. Zabraná území musela odvádět tribut, když tak neučinila, byla potrestána. Často proto docházelo ke vzpourám a vojenským střetům. Cortés tedy přišel do značně politicky nestabilní země. Dokázal využít nenávist ostatních městských států v čele s Tlaxcalou a sjednotit je proti společnému nepříteli, Aztékům. Postupně tak získal pomoc, bez které by nebylo možné Tenochtilán dobýt. Cortés neměl k dispozici ani tisíc vojáků, kdežto indiánských spojenců bylo přes sto tisíc. Španělé měli tedy velké štěstí, že jim státy zachovaly věrnost i přes to, že došlo k Noci smutků. Ani při této příležitosti nebyli Aztékové schopni využít situace, efektivně se zformovat a skoncovat se Španěli. Dalším nezanedbatelným faktorem, který přispěl k vítězství Evropanů, byly nemoci. Neštovice, které se do Mexika od roku 1519 šířily, hrály významnou roli v jeho pádu. Domorodí obyvatelé umírali po tisících v předstávách, že tuto strašlivou chorobu na ně seslala jejich božstva. V následujících stoletích klesl počet obyvatel Mexika téměř o osmdesát procent. Následoval tedy značný úbytek domorodé populace, který jen přispěl k jejímu podrobení.

Všechny tyto faktory hrály roli při pádu aztécké říše. Bez nich by se Cortésovi nikdy nepodařilo přemoci tak velké uskupení jako bylo to v Mexiku. Připravil tak půdu pro další španělskou expanzi v Jižní Americe, která přinesla enormní finanční zisky a odstartovala tak éru objevů. Úspěch Cortésovy výpravy učinil ze Španělska koloniální velmoc nevídaných rozměrů. Pro indiánské obyvatelstvo to ale znamenalo něco jiného. Byl to konec období starých bohů a začátek útlaku ze strany Evropanů, který měl trvat dalších tři sta let. Aztékové jako tací přestali existovat. Jejich potomci dodnes žijí v Mexiku a mají jen mlhavou představu o majestátní říši svých předků. Výsledkem bakalářské práce je tedy podrobné představení a zhodnocení všech předpokladů, které byly zásadní pro úspěch Cortésovy výpravy.

8. Seznam použité literatury

- BERNAL, C., Díaz, *Pravdivá historie dobývání Mexika I.*, Praha 1980.
- BERNAL, C., Díaz, *Pravdivá historie dobývání Mexika II.*, Praha 1980.
- CORTÉS, Hernán, *Dopisy. Druhý a třetí dopis o dobytí Tenochtitlánu*, Praha 2000.
- KAŠPAR, Oldřich, MÁNKOVÁ, Eva, *Dějiny Mexika*, Praha 1999.
- KLEINPAUL, Johannes, *Ferdinand Cortez a dobytí Mexika*, Praha 1921.
- KŘÍŽOVÁ, Markéta, *Aztékové. Půvab a krutost indiánské civilizace*, Praha 2005.
- KUNC, Jiří, BARTEČEK, Ivo, *Dobytí a osvobození Latinské Ameriky*, Olomouc 2008.
- LIPOLDOVÁ, Marie, *Válka světů a mikrobů. Aztékové, Cortez a evropské infekce*, In: *Vesmír* 83, 2004, 10, s. 554–557.
- OLBRACHT, Ivan, *Dobyvatel*, Praha, 1979.
- OPATRNÝ, Josef, *Stručná Historie Států. Mexiko*, Praha 2016.
- PRESCOT, William, Hickling, *Dějiny dobytí Mexika*, Praha 2006.
- SLAVÍK, Ivan, *Sláva a pád Tenočtitlanu. Dobytí Mexika očima poražených*, Praha 1969.
- VAILLANT, C., George, *Aztékové. Původ, vzestup a pád národa Aztéků*, Praha 1974.
- VODIČKA, Aleš, *Dobytí říše Aztéků. Tažení Hernána Cortése v letech 1519-1521*, Praha 2012.

Internetové zdroje

Hernán Cortés: El gallardo conquistador

<http://www.muyhistoria.es/h-moderna/articulo/hernan-cortes-el-gallardo-conquistador>
[27. 3. 2017].

CARTWRIGHT, Mark, *Tenochtitlan*, In: Ancient History Encyclopedia.

<http://www.ancient.eu/Tenochtitlan> [27. 3. 2017].

Battle of Tenochtitlan

http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Battle_of_Tenochtitlan [30. 3. 2017].

MINSTER, Christopher, *The Night of Sorrows*, In: ThoughtCo.

<https://www.thoughtco.com/the-night-of-sorrows-2136530> [30. 3. 2017].

MINSTER, Christopher, *The Siege of Tenochtitlan*, In: ThoughtCo.

<https://www.thoughtco.com/the-siege-of-tenochtitlan-2136531> [31. 3. 2017].

9. Resumé

Hlavním cílem bakalářské práce je zachytit nejzásadnější důvody rozpadu aztécké říše v letech 1519–1521. Z toho důvodu je práce zaměřena na úsilí výpravy Hernána Cortése.

Práce je rozdělena do šesti hlavních kapitol, které jsou děleny do podkapitol. V první kapitole jsou popsány první úspěšné výpravy Španělů v Novém Světě a jejich kolonizace Kuby. Ve stejné kapitole je představen Hernán Cortés a jeho činy, které vedly k cestě na Yucatán.

V druhé kapitole jsou popsány první úspěchy Cortésovy výpravy. Dále je zde nastíněna legenda o Queztlacoatlovi a založení Veracruzu.

Ve třetí kapitole je popsána cesta do nitra Mexika, Cortésovi boje s Tlaxcalou, následný mír a masakr v Chollolanu.

Čtvrtá kapitola je věnována španělskému příchodu do hlavního města aztécké říše Tenochtitlánu. Kapitola se dále zabývá zajištěním nejvyššího aztéckého vládce Moctezumy a příplutím trestné výpravy vyslané Diegem Velasquezem. V závěru této kapitoly je popsána Noc smutků.

Celá poslední kapitola je věnována událostem, které vedly k pádu aztécké říše. Na konci této kapitoly jsou popsány další výpravy Hernána Cortése a konečně jeho smrt v roce 1547.

V závěru jsou shrnuty nejpodstatnější faktory, které byly zásadní při pádu aztécké říše.

Klíčová slova: Hernán Cortés, Španělé, Veracruz, výprava, dobytí, Aztékové, Tenochtitlán.

9. 1 Abstract

Bachelor thesis main goal is to capture the most important reasons for decline of the aztec empire in the years of 1519–1521. The work is for this reason aimed to the efforts of the expedition of Hernan Cortés.

The work is divided to the six main chapters, all of them are split to subchapters. In the first chapter there are described the first successes of Spanish and their colonization of Cuba. In the same chapter there is introduced Hernán Cortés and his deeds, that led to the journey to Yucatan.

In the second chapter there are described the first successes of the Cortés expedition. Next there is approached the legend of Quetzalcoatl and establishment of Veracruz.

In the third chapter there is described road to the heart of Mexico, Cortés struggles with Tlaxcala, thereafter peace and the massacre of Chollolan.

The fourth chapter is devoted to Spanish arrival to the capital of Aztec empire Tenochtilan. The chapter is then dealing with capturement of Aztec supreme leader Moctezuma and arrival of penal expedition sent in by Diego Velasquez. In the ending of this chapter Night of sorrows is described.

The whole of final chapter is dedicated to the events, that led to the fall of Aztec empire. In the end of this chapter there are described next expeditions of Hernán Cortés and finally his death in the year 1547.

In the conclusion there are summarized the most important factors, that have been essential to the fall of Aztec empire.

Key words: Hernán Cortés, Spanish, Veracruz, expedition, conquest, Aztec, Tenochtitlan.